

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΔΙΚΑΙΟ

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΕΝΕΡΓΕΙΑ • ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ - ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ - ΔΟΜΗΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ - ΜΝΗΜΕΙΑ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΚΑΛΛΙΑ - ΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΔΝ, Δικηγόρος, Εμπειρογνώμων Ευρωπαϊκού
Περιβαλλοντικού Δικαίου
στην Ευρ. Επιτροπή, ankallia@auth.gr

ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ -
ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ:
ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ
ΑΛΛΑΓΗ - ΥΔΑΤΑ - ΑΠΟΒΛΗΤΑ
ΚΑΙ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ - ΦΥΣΗ
ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ -
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ



ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΝΑΤΥΠΟ

nbonline.gr

ΨΗΦΙΑΚΗ ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΑΛΛΙΑ - ΑΝΤΩΝΙΟΥ
ΔΝ, Δικηγόρος, Εμπειρογνώμων Ευρωπαϊκού Περιβαλλοντικού Δικαίου
στην Ευρ. Επιτροπή, ankallia@auth.gr

ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ
ΕΝΩΣΗΣ - ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ:
ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ -
ΥΔΑΤΑ - ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ
- ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ -
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Ανάπτυπο από το «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΔΙΚΑΙΟ»
Τεύχος 2 / Έτος 2012



ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ
Μαυρομυχάλη 23, 106 80 Αθήνα • Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

Γ' ΘΕΜΑΤΑ

Δίκαιο Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Σύντομη επισκόπηση: Ατμόσφαιρα και Κλιματική αλλαγή - Ύδατα - Απόβλητα και Ανακύκλωση - Φύση και Βιοποικιλότητα - Περιβαλλοντική ευθύνη*

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΑΛΛΙΑ - ΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΔΝ, Δικηγόρος, Εμπειρογνώμων Ευρωπαϊκού Περιβαλλοντικού Δικαίου στην Ευρ. Επιτροπή, ankallia@auth.gr

Παρουσιάζεται συνοπτικά η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η ενσωμάτωσή της στην ελληνική έννομη τάξη στους τομείς της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και της κλιματικής αλλαγής, της διαχείρισης υδατικών πόρων, της διαχείρισης αποβλήτων και συστημάτων ανακύκλωσης, της Φύσης και διατήρησης της βιοποικιλότητας, της περιβαλλοντικής ευθύνης και της εφαρμογής της αρχής «ο ρυπαίων πληρώνει».

A. Εισαγωγή

Το δίκαιο για την προστασία του περιβάλλοντος, άρχισε να αναπτύσσεται τη δεκαετία του 1970, ως απάντηση στα προβλήματα σοβαρής υποβάθμισης και ρύπανσης του περιβάλλοντος. Το 1973 εγκρίθηκε το πρώτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον για τη χρονική περίοδο 1973-1976 και έκτοτε, σε τακτά χρονικά διαστήματα, υιοθετούνται αντίστοιχα προγράμματα δράσης.

Σταδιακά το περιβάλλον εντάσσεται στις προτεραιότητες της ευρωπαϊκής πολιτικής¹. Το 1987 η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη εισάγει άρθρα για την προστασία του περιβάλλοντος. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, το 1993, ανακήρυξε ως στόχο την αειφόρο ανάπτυξη και εισήγαγε την αρχή της πρόληψης στην περιβαλλοντική πολιτική. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ, το 1997, τόνισε περισσότερο την αειφόρο ανάπτυξη ως πρωταρχικό στόχο της Ευρ. Ένωσης².

Η Συνθήκη της Λισαβόνας για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), που τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2009, καθορίζει τους στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής στα άρθρα 191 έως

193 ΣΛΕΕ, κάνοντας ειδική αναφορά στο πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής. Οι στόχοι της ενεργειακής πολιτικής περιλαμβάνονται στο άρθ. 194 ΣΛΕΕ και δίδεται έμφαση στην ενεργειακή απόδοση, την εξοικονόμηση ενέργειας και την ανάπτυξη πολιτικής αειφόρου ενέργειας. Η προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης αποτελεί πλέον ρητή υποχρέωση της Ευρ. Ένωσης και στις εξωτερικές σχέσεις της με τις αναπτυσσόμενες χώρες σύμφωνα με το άρθ. 21 ΣΕΕ. Στις συντρέχουσες αρμοδιότητες της Ευρ. Ένωσης, μαζί με τα κράτη μέλη, εντάσσεται η προστασία του περιβάλλοντος (άρθ. 4 ΣΛΕΕ), ενώ στις αποκλειστικές αρμοδιότητες εντάσσεται η διατήρηση των βιολογικών πόρων της θάλασσας και η αλιευτική πολιτική (άρθ. 3 ΣΛΕΕ).

Οι πρώτες νομοθετικές πράξεις για το περιβάλλον αντιμετώπισαν σημειακά προβλήματα, όπως τη ρύπανση των υδάτων υδροληψίας ή τη ρύπανση της ατμόσφαιρας από τα καυσαέρια των αυτοκινήτων, χωρίς να εντάσσονται στα πλαίσια μακροπρόθεσμων, στρατηγικών στόχων.

Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής πολιτικής στις άλλες πολιτικές άρχισε τη δεκαετία του 1990. Σήμερα, η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το περιβάλλον καλύπτει όλο το εύρος των δραστηριοτήτων και των οχλήσεων προς το περιβάλλον και αριθμεί περισσότερες από 300 Κανονιστικές Πράξεις, οι οποίες έχουν τη μορφή Κανονισμών, Οδηγιών ή Αποφάσεων, ανανεώνονται συνεχώς και αντικαθίσταται από νεότερες πράξεις, προσαρμοζόμενες στην επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο, αλλά και στη σοβαρότητα των περιβαλλοντικών κινδύνων.

Η ελληνική νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος αποτελείται κατά 85% περίπου από τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ενσωμάτωση αυτής της νομοθεσίας στην ελληνική έννομη τάξη γίνεται με την έκδοση νόμων, προεδρικών διαταγμάτων ή υπουργικών αποφάσεων. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ) φέρει το κύριο βάρος εναρμόνισης της ελληνικής νομοθεσίας για το περιβάλλον στην ευρωπαϊκή και ελέγχου της εφαρμογής της.

* Περίληψη εισήγησης που παρουσιάστηκε στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Δήμου Θεσσαλονίκης, τομέας «Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη», περίοδος 2011-2012. Υπεύθυνη για τη διοργάνωση και συντονίστρια των εισηγήσεων: Α. Καλλία - Αντωνίου, ΔΝ, Δικηγόρος, Εμπειρογνώμων στο ευρωπαϊκό δίκαιο περιβάλλοντος. Στα μαθήματα συμμετέχουν 160 εκπαιδευόμενοι.

1. Α. Καλλία, Η Κοινωνική Πολιτική για το Περιβάλλον, περιοδικό «Σύγχρονα Θέματα», τεύχ. 32-33, σελ. 137-142, Αθήνα 1987.
2. Ι. Καράκωστας, Περιβάλλον και Δίκαιο, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2011.

Β. Θεσμικό πλαίσιο αντιμετώπισης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης

1. Εισαγωγή

Η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ατμοσφαιρική ρύπανση αριθμεί περισσότερες από 90 Οδηγίες, Κανονισμούς και Αποφάσεις που καθορίζουν τα όρια εκπομπής συγκεκριμένων ρύπων και πηγών ρύπανσης³. Το 2008 υιοθετήθηκε η Οδηγία - Πλαίσιο για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και τον καθαρότητα του αέρα στην Ευρώπη (2008/50, ΕΕ L 152/1/11.6.2008), η οποία αντιμετωπίζει σφαιρικά την ατμοσφαιρική ρύπανση. Η ισχύουσα νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης διακρίνεται στις ακόλουθες κατηγορίες:

2. Εκπομπές συγκεκριμένων ρύπων

Οι ρύποι, για τους οποίους η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει καθορίσει οριακές τιμές, είναι οι ακόλουθοι: διοξείδιο του θείου, διοξείδιο του αζώτου, οξειδία του αζώτου, αιωρούμενα σωματίδια, μόλυβδος, βενζόλιο, μονοξείδιο του άνθρακα, όζον, πολυκυκλικό αρωματικό υδρογονάνθρακες, νικέλιο, κάμιο, αρσενικό και υδράργυρος. Οι οριακές τιμές καθορίστηκαν με τις ακόλουθες Οδηγίες:

- **Οδηγία - Πλαίσιο 2008/50** που αντικατέστησε τις Οδηγίες 96/62, 99/30, 2000/69 και θέσπισε τις βασικές αρχές μιας κοινής στρατηγικής με σκοπό αφ' ενός μεν τον καθορισμό στόχων ποιότητας του αέρα, αφ' ετέρου δε τη συστηματική ενημέρωση του κοινού για τα επίπεδα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Ορίζονται οριακές τιμές για τους ρύπους: διοξείδιο του θείου, διοξείδιο του αζώτου, οξειδία του αζώτου, αιωρούμενα σωματίδια (ΑΣ 10, ΑΣ 2,5), μόλυβδος στον αέρα του περιβάλλοντος, βενζόλιο, μονοξείδιο του άνθρακα και όζον. Η Οδηγία - Πλαίσιο 2008/50 ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με την ΚΥΑ 14122/549/Ε103/2011 (ΦΕΚ Β' 488/30.3.2011). Η εφαρμογή της ανήκει στην αρμοδιότητα του ΥΠΕΚΑ.

- **Οδηγία 2004/107** σχετικά με το αρσενικό, το κάμιο, τον υδράργυρο, το νικέλιο και τους πολυκυκλικούς αρωματικούς υδρογονάνθρακες στον ατμοσφαιρικό αέρα. Προβλέπει την κατά το δυνατόν ασθενέστερη έκθεση του ανθρώπου στους εν λόγω ρύπους. Καθορίζει τις μεθόδους και τα κριτήρια εκτίμησης των συγκεντρώσεων και της εναπόθεσης αυτών των ουσιών. Ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 22306/1075/Ε103/2007 και εμπίπτει στην αρμοδιότητα του ΥΠΕΚΑ.

- **Οδηγία 2001/81** σχετικά με τα εθνικά ανώτατα όρια για ορισμένους ατμοσφαιρικούς ρύπους. Εντάσσεται στο πλαίσιο της στρατηγικής για την καταπολέμηση της όξινης βροχής και καθορίζει ανώτατα όρια εκπομπών για τέσσερις ρύπους: διοξείδιο του θείου, οξειδία του αζώτου, πτητικές οργανικές ενώσεις και αμμωνία. Ενσωματώθηκε με την ΚΥΑ 29459/1510/2005 (ΦΕΚ Β' 992/14.7.2005). Με την ΚΥΑ 38030/2127/Ε103/2008 (ΦΕΚ Β' 1901/17.9.2008)

εγκρίθηκε το Εθνικό Πρόγραμμα Μείωσης των Εκπομπών στην ατμόσφαιρα ορισμένων ρύπων, σύμφωνα με το άρθρ. 7 της προαναφερόμενης ΚΥΑ. Η εφαρμογή της Οδηγίας της ανήκει στην αρμοδιότητα του ΥΠΕΚΑ.

3. Εκπομπές από εγκαταστάσεις

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει λάβει νομοθετικά μέτρα για τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούν ορισμένους τύπους καυσίμου (1984), για τη ρύπανση από αμίαντο (1987), τις εγκαταστάσεις που περικλείουν κίνδυνο να προκαλέσουν ατύχημα μεγάλης έκτασης (2003, 1996), τις εγκαταστάσεις καύσης αστικών απορριμμάτων (2000), τις ιδιαίτερα ρυπογόνες βιομηχανίες, όπως παραγωγής ενέργειας, χημικές, εξορυκτικές, παραγωγής μετάλλου κ.ά. (1996, 2008, 2010), τις εγκαταστάσεις που προκαλούν ρύπανση διοξειδίου τιτανίου (1992, 1982, 1978), τις εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούν διαλύτες (1996) και τις μεγάλες εγκαταστάσεις (2001).

- **Οδηγία 84/360** σχετικά με την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από βιομηχανικές εγκαταστάσεις. Η Οδηγία στοχεύει στη μείωση των εκπομπών από την καύση ορισμένων τύπων υγρών καυσίμων και ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με τις ΚΥΑ 69269/5389/25.10.1990 και ΚΥΑ 75308/5512/2.11.1990. Η Οδηγία 2008/1 κατήργησε την ανωτέρω Οδηγία από τις 30.10.2007.

- **Οδηγία 87/217** σχετικά με την πρόληψη και τη μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος από τον αμίαντο. Η Οδηγία ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 8243/1113/1991.

- **Οδηγίες 92/112, 82/883, 78/176** σχετικά με τη ρύπανση που προκαλείται από απόβλητα βιομηχανίας διοξειδίου τιτανίου. Η νέα Οδηγία 2010/75 για τις βιομηχανικές εκπομπές καταργεί και υποκαθιστά τις ανωτέρω Οδηγίες από 7.1.2014.

- **Οδηγία 2003/105** περί του κινδύνου ατυχημάτων μεγάλης εκτάσεως τον οποίον περικλείουν ορισμένες βιομηχανικές δραστηριότητες και τροποποίηση της Οδηγίας 96/82. Ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 12044/613/2007, ενώ η Οδηγία 96/82 με την ΚΥΑ 5697/590/2000.

- **Οδηγία 2000/76** για την αποτέφρωση των αποβλήτων. Ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 22912/1117/2005 (ΦΕΚ Β' 759/6.6.2005). Η Οδηγία 2010/75 για τις βιομηχανικές εκπομπές καταργεί και υποκαθιστά την Οδηγία 2000/76 από 7.1.2014.

- **Οδηγία 96/61** σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης, η οποία αντικαταστάθηκε από την Οδηγία 2008/1. Η Οδηγία αυτή αφορά βιομηχανικές και γεωργικές δραστηριότητες υψηλού δυναμικού ρύπανσης. Οι δραστηριότητες αυτές είναι οι ενεργειακές βιομηχανίες, βιομηχανίες παραγωγής και μεταποίησης μετάλλου, εξορυκτικές, χημικές και διαχείρισης αποβλήτων. Καθορίζεται η διαδικασία υποβολής αίτησης και χορήγησης ή ανανέωσης άδειας εκμετάλλευσής. Οι ελάχιστες απαιτήσεις που πρέπει να περιλαμβάνονται σε κάθε άδεια είναι οι ακόλουθες: α) οριακές τιμές εκπομπής ρύ-

3. Α. Καλλία, Κ. Σαμαρά, 2007, Ατμοσφαιρική ρύπανση και κλιματική αλλαγή, εκδ. Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 2007.

πων, β) παρακολούθηση απορρίψεων, γ) ελαχιστοποίηση διαμεθοριακής ρύπανσης ή ρύπανσης σε μεγάλη απόσταση. Η Οδηγία 2010/75 για τις βιομηχανικές εκπομπές καταργεί και υποκαθιστά την Οδηγία 2008/1 από 7.1.2014.

- **Οδηγία 2003/35** σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον και την τροποποίηση όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη των Οδηγιών 85/337 και 96/61 του Συμβουλίου. Η Οδηγία τροποποιεί την Οδηγία 96/61, ώστε να συμφωνεί με το περιεχόμενο της Σύμβασης του Aarhus. Η εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου έγινε με την ΚΥΑ 9269/470/2007 «Μέσα ένδικης προστασίας του κοινού κατά πράξεων ή παραλείψεων της διοίκησης σχετικά με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, σύμφωνα με τα άρθ. 4 και 5 Ν 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκαν με τα άρθ. 2 και 3 Ν 3010/2002 και σε συμμόρφωση με τις διατάξεις των άρθ. 3 παρ. 7 και 4 παρ. 4 της Οδηγίας 2003/35 και 96/61.

- **Οδηγία 99/13** για τον περιορισμό της εκπομπής πτητικών οργανικών ενώσεων που οφείλονται στη χρήση διαλυτών σε ορισμένες δραστηριότητες και εγκαταστάσεις. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να καταρτίσουν εθνικά σχέδια περιορισμού ρύπων, τα οποία θα περιλαμβάνουν μέτρα τοποθέτησης κατάλληλου εξοπλισμού, αντικατάστασης επικίνδυνων ουσιών, υποβολής των εθνικών σχεδίων στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για έγκριση, προσδιορισμού οριακών τιμών, ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών, ενημέρωσης των πολιτών. Η Οδηγία ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 11641/1942/21.7.2002. Η νέα Οδηγία 2010/75 για τις βιομηχανικές εκπομπές, καταργεί και υποκαθιστά την Οδηγία 99/13 από 7.1.2014.

- **Οδηγία 2001/80** για τον περιορισμό των εκπομπών στην ατμόσφαιρα ορισμένων ρύπων από μεγάλες εγκαταστάσεις. Η Οδηγία ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 29457/1511/2005 (ΦΕΚ Β' 992/14.7.2005). Ρυθμίζει τις εκπομπές διοξειδίου του θείου και οξειδίων του αζώτου που προέρχονται από μεγάλες εγκαταστάσεις καύσης, ώστε να επιτυγχάνεται μείωση της οξίνισης. Με την ΥΑ 33437/1904/Ε103/2008 (ΦΕΚ Β' 1634/14.8.2008) εγκρίθηκε το Εθνικό Πρόγραμμα Μείωσης των Εκπομπών στην ατμόσφαιρα ορισμένων ρύπων, σύμφωνα με το άρθ. 4 παρ. Γ' εδάφ. 8 της προαναφερόμενης ΚΥΑ. Η Οδηγία 2010/75 για τις βιομηχανικές εκπομπές, καταργεί και υποκαθιστά την Οδηγία 2001/80 από 1.1.2016.

4. Εκπομπές από αυτοκίνητα οχήματα

Από το 1970 και εφ' εξής η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εκδώσει περισσότερες από 30 Οδηγίες, οι οποίες ρυθμίζουν: α) τις εκπομπές καυσαερίων από πετρελαιοκινητήρες και βενζινοκινητήρες αυτοκινήτων οχημάτων, β) τον χαρακτηρισμό αυτοκινήτων ως αντιρρυπαντικής τεχνολογίας και γ) τον τεχνικό έλεγχο των αυτοκινήτων. Κατά το έτος 2010:

- Η Ευρ. Επιτροπή παρουσίασε νέα στρατηγική για καθαρά και ενεργειακά αποδοτικά αυτοκίνητα, τα καλούμενα πράσινα αυτοκίνητα, COM (2010)186, τελικό. Αναφέρεται στα αυτοκίνητα που κινούνται με βιοκαύσιμα, τα ηλεκτρι-

κά αυτοκίνητα και τα αυτοκίνητα που χρησιμοποιούν κυψέλες καυσίμου υδρογόνου.

- Τέθηκε σε ισχύ ο **Κανονισμός 443/2009** σχετικά με τα πρότυπα επιδόσεων για τις εκπομπές από τα καινούργια επιβατικά αυτοκίνητα, στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης προσέγγισης της Κοινότητας για τη μείωση των εκπομπών CO₂ από ελαφρά οχήματα, για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

- Με την ΚΥΑ 460/2009/21.01.2010 (ΦΕΚ Β' 67/28.1.2010) τροποποιήθηκαν οι αποφάσεις του Ανώτατου Χημικού Συμβουλίου: α) 92/2009 Προσαρμογή στην τεχνική πρόοδο της αποφ. ΑΧΣ 514/2004 «Καύσιμα αυτοκινήτων - Πετρέλαιο κίνησης - Απαιτήσεις και μέθοδοι Δοκιμών» (ΦΕΚ Β' 1490/9.10.2006) και β) 513/2004 Προσαρμογή στην τεχνική πρόοδο της απόφ. ΑΧΣ 291/2003 «Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας προς την Οδηγία 98/70/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13.10.1998, όσον αφορά την ποιότητα των καυσίμων βενζίνης και ντίζελ, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει» (ΦΕΚ Β' 1149/17.8.2005).

5. Διεθνής Σύμβαση για την κλιματική αλλαγή

5.1 Μέτρα σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο

Η Ευρ. Ένωση συμμετέχει στην Προσπάθεια των Ηνωμένων Εθνών για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος και επικύρωσε με την **Απόφασή της 94/69**, τη Σύμβαση - Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές αλλαγές. Μετά από μακρές διαπραγματεύσεις θεσπίστηκε, το 1997, το Πρωτόκολλο του Κιότο, το οποίο τέθηκε σε ισχύ τον Φεβρουάριο 2005. Η Ευρ. Ένωση κύρωσε το Πρωτόκολλο με την Απόφαση του Συμβουλίου 2002/358. Το Πρωτόκολλο ρυθμίζει τις εκπομπές έξι αερίων, που θεωρούνται υπεύθυνα για το φαινόμενο του θερμοκηπίου: του διοξειδίου του άνθρακα (CO₂), μεθανίου (CH₄), πρωτοξειδίου του αζώτου N₂O, υδροφθορανθράκων (HFC), υπερφθοριωμένων υδρογονανθράκων (PFC) και εξαφθοριούχου θείου (SF₆). Ως βραχυπρόθεσμο στόχο θέτει τη μείωση κατά 8% των εκπομπών των αερίων θερμοκηπίου κατά το διάστημα 2008-2012 σε συνάρτηση με τα επίπεδα του 1990. Ως μακροπρόθεσμο στόχο, μέχρι το 2020, θέτει τη μείωση των εκπομπών αυτών κατά 20-40%.

5.2 Το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου της Ευρ. Ένωσης

Εφαρμόζοντας το άρθ. 17 του Πρωτοκόλλου του Κιότο η Ευρ. Ένωση θέσπισε με την Οδηγία 2003/87 ένα σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου μέσα στην Ευρ. Ένωση. Η ανωτέρω Οδηγία τροποποιήθηκε με τις Οδηγίες **2008/101**, η οποία εντάσσει τις αεροπορικές δραστηριότητες στο σύστημα εμπορίας ρύπων, από 1.1.2012 και **2009/29**, η οποία βελτιώνει και επεκτείνει το σύστημα εμπορίας ρύπων προσθέτοντας και νέες σταθερές εγκαταστάσεις στην κατανομή δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου. Οι εμπορικές συναλλαγές εκπομπών αποτελούν ένα σύστημα κατανομής μεριδίων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου σε επιχειρήσεις με βάση την αρχή της αντιστάθμισης, δηλ. ορισμένες εταιρείες λαμβάνουν την άδεια να εκπέμπουν περισσότερο από το επιτρεπόμε-

νο όριο, εφ' όσον μια άλλη εταιρεία, η οποία έχει εκπέμψει λιγότερο από το επιτρεπόμενο όριο, τους πωλεί το δικό της μερίδιο. Πρόκειται για το πρώτο παγκοσμίως διακρατικό εργαλείο αγοραπωλησίας μεριδίων, «δικαιωμάτων» ρύπανσης. Κάθε κράτος μέλος είναι υποχρεωμένο να καθορίσει οριακές εθνικές τιμές εκπομπών CO₂ και να τις επιμερίσει ανάμεσα σε ορισμένες κατηγορίες επιχειρήσεων που καταναλώνουν μεγάλα ποσά ενέργειας (σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής, χαλυβουργία, διυλιστήρια πετρελαίου, χαρτοποιίες, υαλοποιίες και τσιμεντοβιομηχανίες και αργότερα παραγωγή αλουμινίου, χημική βιομηχανία και μεταφορές), εκδίδοντας ένα συνολικό αριθμό αδειών (μεριδίων ή δικαιωμάτων) ρύπανσης. Κάθε κράτος μέλος της Ευρ. Ένωσης κατάρτιζε Εθνικό Σχέδιο Κατανομής - ΕΣΚ, στο οποίο αναφέρει τα δικαιώματα που σκοπεύει να κατατείμει για την καθορισμένη περίοδο, καθώς και τον τρόπο κατανομής τους στις εγκαταστάσεις.

Η Ελλάδα με τον Ν 2205/1994 κύρωσε τη Συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή και με τον Ν 3017/2002 το Πρωτόκολλο του Κιότο. Η ελληνική νομοθεσία εναρμονίστηκε: α) με την Οδηγία 2003/87 με την έκδοση της ΚΥΑ 54409/2632/2004 (ΦΕΚ Β' 1931/27.12.2004, β) με την Οδηγία 2004/101 με την ΚΥΑ 9267/468/2007 (ΦΕΚ Β' 286/2.3.2007) και γ) με τις Οδηγίες 2008/101 και 2009/29 με την έκδοση της ΚΥΑ 57495/2959/Ε103/2010 (ΦΕΚ Β' 2030/29.12.2010), η οποία τροποποίησε την ΚΥΑ 54409/2632/2004 επεκτείνοντας το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου της Ευρ. Ένωσης στις εκπομπές από αεροπορικές μεταφορές και παράλληλα επεξέτεινε την απονομή δικαιωμάτων θερμοκηπίου σε νέες εγκαταστάσεις, οι οποίες θα ενταχθούν στο εμπόριο ρύπων από το 2013.

Με την ΠΥΣ 5/2003 εγκρίθηκε το Εθνικό Πρόγραμμα Εκπομπών Αερίων Θερμοκηπίου 2000-2010, βάση του οποίου οι συνολικές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου μπορούσαν να αυξηθούν στην Ελλάδα μέχρι 25% έως το έτος 2012. Με την ΚΥΑ 52115/2970/Ε103/2008 (ΦΕΚ Β' 2575/19.12.2008) εγκρίθηκε το Εθνικό Σχέδιο Κατανομής Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΕΣΚΔΕ) αερίων θερμοκηπίου περιόδου 2008-2012.

Η ΚΥΑ 171162/2010 καθορίζει την ποσότητα των δικαιωμάτων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, που είναι διαθέσιμα για δημοπρασία σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Κατανομής Δικαιωμάτων Εκπομπών Αερίων Θερμοκηπίου για την περίοδο 2008-2012. Η ποσότητα αυτή ανέρχεται σε 10.000.000 δικαιώματα και το εισπραχθέν ποσό θα διατεθεί για ενίσχυση του Πράσινου ταμείου του ΥΠΕΚΑ.

Αρμόδια Αρχή για τη λειτουργία του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων αερίων θερμοκηπίου ορίζεται το ΥΠΕΚΑ. Επταμελής διυπουργική επιτροπή, συντονίζει το έργο του ΥΠΕΚΑ και των συναρμοδίων Υπουργείων. Στη Γενική Δ/νση Περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ Δ/νση Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης και Θορύβου (ΕΑΡΘ) συστάθηκε Γραφείο Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΓΕΔΕ), το οποίο έχει την ευθύνη για την εποπτεία και τον έλεγχο των διατάξεων της ανωτέρω νομοθεσίας. Στο Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΚΠΑΑ) ανατέθηκε η τήρηση μητρώου δεδομένων (άρθ. 13), υπό την

επιβλέψη και διαχείριση αυτών από τη ΓΕΔΕ. Ο Φορέας εκμετάλλευσης κάθε εγκατάστασης που περιλαμβάνεται στο ΕΣΚ υποχρεούται να κατέχει Άδεια Εκπομπών Αερίων Θερμοκηπίου (ΕΑΘ).

Στην παγκόσμια Σύνοδο του ΟΗΕ στο Κανκούν, το 2010 και στο Ντέρμπαν, το 2011 δεν αποφασίσθηκε, αν θα υιοθετηθεί νέο Πρωτόκολλο μετά τη λήξη του Πρωτοκόλλου του Κιότο, εγκρίθηκε όμως μία Συμβιβαστική Συμφωνία. Οι ανεπτυγμένες χώρες δεσμεύτηκαν να διαθέσουν 100 δισ. δολ. στις αναπτυσσόμενες χώρες έως το 2020 και να ιδρύσουν το «Πράσινο Ταμείο για το Κλίμα», από το οποίο θα διοχετεύεται το πλεόστων των χρημάτων προς τις αναπτυσσόμενες χώρες που απειλούνται από την κλιματική αλλαγή, ώστε να προστατευθούν τα τροπικά δάση και να ελεγχθεί η αύξηση της θερμοκρασίας.

6. Ατμοσφαιρική ρύπανση και ενέργεια

Από το 2001 η Ευρωπαϊκή Ένωση έλαβε μέτρα για τη προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). Τα ισχύοντα μέτρα συνοψίζονται κατωτέρω:

6.1 Προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας

Η Οδηγία 2009/28 για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ΑΠΕ, καταργεί τις Οδηγίες 2001/77 και 2003/30. Στο πλαίσιο της Οδηγίας 2001/77 η Ελλάδα είχε ως στόχο μέχρι το 2010, το 20,1% της ηλεκτροπαραγωγής να προέρχεται από ΑΠΕ. Το 2006 με την ΚΥΑ 104247 ρυθμίστηκε η διαδικασία προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης και έγκρισης περιβαλλοντικών όρων έργων ΑΠΕ σύμφωνα με το άρθ. 4 Ν 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθ. 2 Ν 3010/2002. Ο Ν 3851/2010 «Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας του ΥΠΕΚΑ» (ΦΕΚ Α' 85/4.6.2010) τροποποιεί τον Ν 3468/2006 «Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και συμπαραγωγή ηλεκτρισμού και θερμότητας υψηλής απόδοσης» και λαμβάνει σειρά μέτρων με στόχο την επιτάχυνση ανάπτυξης των ΑΠΕ. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται η σύσταση ειδικής Υπηρεσίας Εξυπηρέτησης Επενδυτών για έργα ΑΠΕ (άρθ. 11) με τις ακόλουθες αρμοδιότητες: α) ενημέρωση και πληροφόρηση των επενδυτών για το θεσμικό, νομοθετικό, φορολογικό και χρηματοοικονομικό πλαίσιο των επενδύσεων σε έργα ΑΠΕ καθώς και για τις ενέργειες, που απαιτούνται για την αδειοδότηση των έργων αυτών και την ένταξή τους σε υφιστάμενα επενδυτικά προγράμματα ή σχεδιασμούς, β) την προσφορά υπηρεσιών «μίας στάσης» για την αδειοδότηση έργων ΑΠΕ σε όσους επενδυτές το επιθυμούν, γ) τη διατύπωση προτάσεων και λύσεων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των διοικητικών δυσχερειών και προβλημάτων, τα οποία προκύπτουν κατά την αδειοδοτική ή άλλη συναφή διαδικασία που αφορά σε έργα ΑΠΕ, δ) τον σχεδιασμό και συντονισμό του προγράμματος των θαλάσσιων αιολικών πάρκων.

6.2 Ενεργειακή απόδοση των κτιρίων

Η Οδηγία 2002/91 για την ενεργειακή απόδοση κτιρίων ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο καθυστερημένα, με τον Ν 3661/2008 (ΦΕΚ Α' 89/19.5.2008). Ο Ν 3851/2010

«Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής» τροποποίησε τον Ν 3661/2008 και αντικατέστησε τα άρθρ. 5 «Υφιστάμενα κτίρια», 7 «Επιθεώρηση λεβήτων», 9 «Επιθεωρητές κτιρίων και επιθεωρητές λεβήτων και εγκαταστάσεων κλιματισμού», ενώ προσέθεσε νέο άρθρ. 10Α «Προγράμματα εξοικονόμησης ενέργειας σε οικίες».

Με την **KYA 5825/9.4.2010** εγκρίνεται ο Κανονισμός Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων (KENAK), ο οποίος θεσμοθετεί τον ολοκληρωμένο ενεργειακό σχεδιασμό κτιρίων με σκοπό τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης τους, την εξοικονόμηση ενέργειας και την προστασία του περιβάλλοντος και προβλέπει: α) εκπόνηση Μελέτης Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων, η οποία αντικαθιστά την Μελέτη Θερμομόνωσης. Προσδιορίζεται η μεθοδολογία υπολογισμού της ενεργειακής απόδοσης κτιρίων, β) θέσπιση ελάχιστων ορίων κατανάλωσης ενέργειας, ήτοι ελάχιστες προδιαγραφές που θα πρέπει να πληροί κάθε νέο ή ριζικά ανακαινισμένο κτίριο για την εξοικονόμηση ενέργειας, γ) ενεργειακή κατάταξη κτιρίων και έκδοση Πιστοποιητικού Ενεργειακής Απόδοσης, το οποίο θα ισχύει για δέκα χρόνια, δ) ενεργειακές Επιθεωρήσεις κτιρίων, λεβήτων και εγκαταστάσεων θέρμανσης και κλιματισμού. Στην Ειδική Γραμματεία Επιθεώρησης και Ενέργειας του ΥΠΕΚΑ έχει συσταθεί Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Ενέργειας και έχει καταρτισθεί Μητρώο Ενεργειακών Επιθεωρητών.

6.3 Προώθηση της χρήσης βιοκαυσίμων ή άλλων ανανεώσιμων καυσίμων για τις μεταφορές σύμφωνα με την Οδηγία 2003/30

- Ο Ν 3423/2005 ρυθμίζει την εισαγωγή στην ελληνική αγορά βιοκαυσίμων και άλλων ανανεώσιμων καυσίμων.

- Το 2008 με την ΚΥΑ 49828/2008, με πρωτοβουλία του Υπουργείου Περιβάλλοντος, υιοθετείται το **Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού** και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού (ΦΕΚ Β΄ 2464/3.12.2008), το οποίο διευκολύνει τη διαδικασία εγκατάστασης μονάδων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ⁴. Η ΚΥΑ τροποποιήθηκε από τον Ν 3851/2010.

- Απόφ. ΥΟΟΑΝΠΕΧΩΔΕ 4.6.2009 (ΦΕΚ Β΄ 1079/4.6.2009) Ειδικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Συστημάτων σε κτίρια, και ιδίως δώματα και στέγες κτιρίων.

- Απόφ. ΥΑΝ 10703/15.5.2009 (ΦΕΚ Β΄ 1050/2.6.2009) Καθορισμός εγκαταστάσεων ηλεκτροπαραγωγής που διαθέτουν Άδεια Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας και πληρούν τις προϋποθέσεις για την υπαγωγή τους στο σύστημα χορήγησης άδειας εκπομπών αερίων θερμοκηπίου σε εφαρμογή του άρθρ. 5 κεφ. Β΄ παρ. 3 εδάφ. α΄ της υπ΄ αριθ. 54409/2632/Ε103/27.12.2004 (ΦΕΚ Β΄ 1931).

- Απόφ. ΥΑΝ 427/3073/14.5.2009 (ΦΕΚ Β΄ 983/22.5.2009) Καθορισμός εγκαταστάσεων ηλεκτροπαραγωγής της ΔΕΗ ΑΕ, που πληρούν τις προϋποθέσεις για την υπαγωγή της

στο σύστημα χορήγησης άδειας εκπομπών αερίων θερμοκηπίου σε εφαρμογή του άρθρ. 5 κεφ. Β΄ παρ. 3 εδάφ. α΄ της ΚΥΑ 54409/2632/Ε103/27.12.2004 (ΦΕΚ Β΄ 1931) και καθορισμός ημερομηνιών έναρξης λειτουργίας νεοεισερχόμενων μονάδων ηλεκτροπαραγωγής σε εφαρμογή της παρ. 4.2.3 του Παραρτήματος άρθρ. 3 ΚΥΑ 36028/1604 (ΦΕΚ Β΄ 1216/1.9.2006).

- Απόφ. ΥΠΕΧΩΔΕ-ΥΜΕ 15931/596/2009 (ΦΕΚ Β΄ 592/1.4.2009) Όροι και προϋποθέσεις για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων που υποστηρίζουν κατασκευές κεραιών.

- Ο Ν 3734/2009 (ΦΕΚ Α΄ 8/28.1.2009) προωθεί τη συμπαγωγή δύο ή περισσότερων χρήσιμων μορφών ενέργειας και ρυθμίζει ζητήματα σχετικά με το Υδροηλεκτρικό Έργο Μεσοχώρας.

- Ν 3855/2010 (ΦΕΚ Α΄ 95/23.6.2010) Για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά την τελική χρήση, ενεργειακές υπηρεσίες και άλλες διατάξεις, ο οποίος ενσωματώνει στο εθνικό δίκαιο την Οδηγία 2006/32 και καταργεί την ΚΥΑ 21475/1998. Ο νόμος στοχεύει στην οικονομικά αποτελεσματική βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά την τελική χρήση ενέργειας και στην ανάπτυξη αγοράς ενεργειακών υπηρεσιών. Έως το τέλος του 2016 τίθεται εθνικός ενδεικτικός στόχος εξοικονόμηση ενέργειας σε ποσοστό 9% της μέσης ετήσιας τελικής ενεργειακής κατανάλωσης αναφοράς.

- ΚΥΑ 36720/2010 (ΦΕΚ Β΄ 376/6.9.2010) Έγκριση ειδικών όρων για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών και ηλιακών συστημάτων σε κτίρια και οικόπεδα εντός σχεδίου περιοχών και σε οικισμούς.

6.4 Αρμόδιοι φορείς

Αρμόδια για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης είναι τα Υπουργεία ΠΕΚΑ και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων. Το ΥΠΕΚΑ είναι αρμόδιο για την εγκατάσταση και λειτουργία δικτύου παρακολούθησης της ατμόσφαιρας, την εφαρμογή της νομοθεσίας και την ανάπτυξη πολιτικής για τη διαχείριση της ποιότητας της ατμόσφαιρας. Έχει εγκαταστήσει από το 1986 το Εθνικό Δίκτυο Μέτρησης της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης, στο οποίο υπάγονται σταθμοί μετεωρολογικών παρατηρήσεων και μετρήσεων της ποιότητας της ατμόσφαιρας. Σήμερα από τους 39 σταθμούς που εγκατέστησε αρχικά: 19 στην Αττική, 9 στη Θεσσαλονίκη, 2 στην Πάτρα και από 1 στις πόλεις Αλιάρτο, Μεγαλόπολη, Ηράκλειο, Δρέπανο Κοζάνης, Κοζάνη, Πτολεμαΐδα, Λάρισα, Βόλο, λειτουργούν 33, ήτοι είναι εκτός λειτουργίας οι σταθμοί μέτρησης στις πόλεις Κοζάνη (2), Ηράκλειο και 3 σταθμοί στην Αττική. Με τη χρηματοδότηση του ΕΠΠΕΡΑΑ αναμένεται να τεθούν στο άμεσο μέλλον πάλι σε λειτουργία οι ανωτέρω 6 σταθμοί και να δημιουργηθούν δύο νέοι στις πόλεις Καβάλα και Μυτιλήνη. Οι αρμοδιότητες που είχε το Υπουργείο Ανάπτυξης για την προώθηση μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας, βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης και προώθησης των ΑΠΕ μεταφέρθηκαν από τον Σεπτέμβριο 2009 στο ΥΠΕΚΑ και σύμφωνα με το ΠΔ 189/2009 (ΦΕΚ Α΄ 221) ασκούνται από τη Γενική Γραμματεία Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Το ΥΠΕΚΑ με το Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και

4. Α. Καλλία, Νέο Θεσμικό Πλαίσιο για τη χωροθέτηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, Νομική Επιθεώρηση ΕΝΩΠΙΟΝ, διμηνιαία έκδοση ΔΣΘ, Ιούλιος - Αύγουστος 2009.

Δικτύων είναι συναρμώδια για τις εκπομπές καυσαερίων αυτοκινήτων.

Γ. Θεσμικό πλαίσιο για την προστασία και βιώσιμη διαχείριση των υδάτων

1. Το νομοθετικό πλαίσιο για τη διαχείριση των υδατικών πόρων της Ευρ. Ένωσης

Το νομοθετικό πλαίσιο της Ευρ. Ένωσης για τα νερά, αρχικά αποσπασματικό, εξελίσσεται με την υιοθέτηση το έτος 2000 της Οδηγίας Πλαίσιο για το νερό 2000/60, σε δίκαιο ολιστικής και μακρόπνοης προσέγγιση⁵. Οι βασικές νομοθετικές διατάξεις είναι οι εξής:

- Ποιότητα των επιφανειακών νερών, από τα οποία αντλείται πόσιμο νερό: Οδηγία 75/440, 91/692.
- Ποιότητα πόσιμου νερού: Οδηγία 98/83 που αντικατέστησε την Οδηγία 80/778.
- Μέθοδοι δειγματοληψίας και ελέγχου του νερού που προορίζεται για πόσιμο: Οδηγίες 79/869, 81/885, 91/692.
- Ρύπανση από τα απορρυπαντικά: Κανονισμός 648/2004, τροποποιήθηκε με τους Κανονισμούς 907/2006, 1336/2008, 219/2009, 551/2009, κωδικοποιήθηκε σε ενιαίο κείμενο ΕΕ 27.6.2009 και κατήργησε την Οδηγία 73/404.
- Έκχυση επικίνδυνων ουσιών στο υδάτινο περιβάλλον: Οδηγίες 76/464, 83/513, 84/156, 84/491, 86/176, 86/280, 2006/11, 2008/105.
- Απαιτούμενη ποιότητα των νερών για τα οστρακοειδή: Οδηγίες 79/923, 2006/113.
- Απαιτούμενη ποιότητα των νερών για τη διατήρηση της ζωής των ψαριών: Οδηγίες 78/659, 91/692, 2006/44.
- Προστασία των υπόγειων νερών: Οδηγίες 80/68, 2006/118.
- Προστασία των νερών από τη νιτρική ρύπανση, που προκαλείται από χρήση λιπασμάτων στη γεωργία: Οδηγία 91/676.
- Υποχρέωση επεξεργασίας αστικών και βιομηχανικών λυμάτων: Οδηγίες 91/271, 98/15.
- Αντιμετώπιση των έμμονων οργανικών ρύπων: Οδηγία 79/117, Κανονισμός 850/2004, Απόφαση 2006/507.
- Ολοκληρωμένη πρόληψη και αντιμετώπιση της ρύπανσης των νερών κατά τη διαδικασία αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων: Οδηγία 96/61, αντικαταστάθηκε από την Οδηγία 2008/1 και από 7.1.2014 θα αντικατασταθεί από την Οδηγία 2010/75.
- Οδηγία πλαίσιο για το νερό: Οδηγία 2000/60.
- Αντιμετώπιση κινδύνων πλημμυρών: Οδηγία 2007/60.
- Προστασία εδάφους: Πρόταση Οδηγίας 22.9.2006.

2. Το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο για τη διαχείριση υδατικών πόρων

Το 2003 ο Ν 3199 (ΦΕΚ Α΄ 280/9.12.2000) «Περί προστασίας και διαχείρισης των υδάτων» ενσωματώνει στο εθνικό δίκαιο την Οδηγία 2000/60⁶ και αντικαθιστά τον Ν 1739/1987. Οι σημαντικότερες ρυθμίσεις του Ν 3199/2003 είναι οι ακόλουθες:

- Συνεστήθη η **Εθνική Επιτροπή Υδάτων (ΕΕΥ)**, η οποία με απόφασή της (ΦΕΚ Β΄ 1572/28.9.2010) καθόρισε τις Λεκάνες Απορροής Ποταμών (ΛΑΠ) της χώρας και όρισε τις αρμόδιες Περιφέρειες για τη διαχείριση και προστασία τους.
- Συνεστήθη το **Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων (ΕΣΥΔ)** (ΥΠΑΠ 34685/2005), τροποποιήθηκε με ΥΠΑΠ 23970/2007 και καθορίστηκε ο τρόπος λειτουργίας του με την ΥΠΑΠ 26798/2005. Το ΕΣΥΔ έχει ως βασική αρμοδιότητα την υποβολή στη Βουλή ετήσιων εκθέσεων σχετικά με την κατάσταση του υδατικού δυναμικού της χώρας.
- Συνεστήθη στο ΥΠΕΚΑ Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων (ΚΥΥ) με την ΥΠΑΠ 49139/2005, η οποία τροποποιήθηκε με την ΥΠΠΑ 7575/2010 (ΦΕΚ Β΄ 183/25.2.2010). Η ΚΥΥ εξελίχθηκε σε **Ειδική Γραμματεία Υδάτων (ΕΓΥ)** με το ΠΔ 24/2010 (ΦΕΚ Α΄ 56/15.4.2010) «Ανακαθορισμός αρμοδιοτήτων Υπουργείων - Τροποποίηση ΠΔ 189/2009». Η ΕΓΥ αποτελεί τον εθνικό φορέα διαχείρισης και ενιαίο διοικητικό τμήμα του ΥΠΕΚΑ, του οποίου προϊστάται Ειδικός Γραμματέας.
- Συνεστήθησαν οι **Περιφερειακές Διευθύνσεις Υδάτων (ΠΔΥ)** με την ΥΠΑΠ 47630/2005.
- Καθορίστηκαν οι κατηγορίες αδειών χρήσης υδάτων και εκτέλεσης έργων αξιοποίησής τους, η διαδικασία έκδοσής τους, το περιεχόμενό τους και η διάρκεια ισχύος τους με την ΥΠΑΠ 43504/2005.
- Συγκροτήθηκε η **Γνωμοδοτική Επιτροπή Υδάτων** με τις ΥΠΑΠ 116031/22.5.2007 και 152199/2009 (ΦΕΚ Β΄ 434/1.10.2009).
- Εξεδόθη το **ΠΔ 51/2007** (ΦΕΚ Α΄ 54) για την ολοκληρωμένη προστασία και ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων, το οποίο απαιτεί την ανάληψη δράσεων με σκοπό: τον προσδιορισμό υδατικών διαμερισμάτων και καθορισμό και ένταξη υδατινών σωμάτων σε αυτά, τον προσδιορισμό περιβαλλοντικών στόχων, την εκτίμηση πιέσεων και ανάλυση επιπτώσεων, την οικονομική ανάλυση, τη σύνταξη μητρώου προστατευομένων περιοχών, την κατάρτιση σχεδίων διαχείρισης και προστασίας των υδατικών διαμερισμάτων, τη σύνταξη και εφαρμογή Προγραμμάτων Παρακολούθησης, τη σύνταξη Προγραμμάτων Μέτρων, τη δημοσιοποίηση των Σχεδίων Διαχείρισης και την εκπλήρωση υποχρεώσεων προς την Ευρ. Επιτροπή.
- Το 2010 εξεδόθη η ΥΑ 110957/2010 (ΦΕΚ Β΄ 394/6.4.2010) (άρθ. 6 παρ. 5 Ν 3199) από τα Υπουργεία ΠΕΚΑ και Εσωτ., Αποκέντρωσης και Ηλεκτ. Διακυβέρνησης, με την οποία καθορίζεται ο **τρόπος λειτουργίας και η γραμματειακή υποστήριξη των Περιφερειακών Συμβουλίων Υδάτων**

5. Α. Καλλία, Νομικό Πλαίσιο Διαχείρισης Υδατινών Πόρων - Η Εφαρμογή της Οδηγίας Πλαίσιο 2000/60, ΠερΔικ 4/2007, σελ. 570, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2007.

6. Α. Καλλία, Θεσμικό Πλαίσιο για την Προστασία και Διαχείριση των Υδατινών Πόρων, εκδ. Ζήτη, Θεσσαλονίκη 2011.

και ο τρόπος δημοσιοποίησης του σχεδίου διαχείρισης και συμμετοχής του κοινού στη δημόσια διαβούλευση.

- Με την ΚΥΑ 39626/2208/Ε130/25.9.2009 (ΦΕΚ Β' 2075/25.9.2009) ενσωματώθηκε η Οδηγία 2006/118 για την προστασία των υπόγειων νερών από τη ρύπανση και υποβάθμιση.

- Το 2010 εξεδόθη η ΚΥΑ 51354/641/Ε103/2010 (ΦΕΚ Β' 1909/8.12.2010) «Καθορισμός Προτύπων Ποιότητας Περιβάλλοντος (ΠΠΠ) για τις συγκεντρώσεις ορισμένων ρύπων και ουσιών προτεραιότητας στα επιφανειακά ύδατα» σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/105 σχετικά με τα ΠΠΠ και σχετικά με την τροποποίηση και μετέπειτα κατάργηση των Οδηγιών 86/176, 83/513, 84/156, 84/491, 86/280 και την τροποποίηση της Οδηγίας 2000/60 καθώς και για τις συγκεντρώσεις ειδικών ρύπων στα εσωτερικά επιφανειακά ύδατα.

- Το 2011 εξεδόθη η ΚΥΑ 145116/2011 (ΦΕΚ Β' 354/8.3.2011) για τον καθορισμό μέτρων, όρων και διαδικασιών για την επαναχρησιμοποίηση επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων.

- Το 2011 εξεδόθη η ΚΥΑ 140384/2011 (ΦΕΚ Β' 2017/9.9.2011), με την οποία ορίζεται το εθνικό δίκτυο παρακολούθησης της ποιότητας και ποσότητας των υδάτων με καθορισμό των θέσεων μετρήσεων, των φορέων που υποχρεούνται στη λειτουργία τους, των υποχρεώσεων των φορέων που συμμετέχουν στο εθνικό δίκτυο παρακολούθησης.

- Το 2011 εξεδόθη η ΚΥΑ 150559 (ΦΕΚ Β' 1440/16.6.2011), με την οποία καθορίζονται οι διαδικασίες, οι όροι, οι προϋποθέσεις και η προθεσμία, μέσα στην οποία όσοι έχουν δικαίωμα χρήσης υδάτων, σύμφωνα με προϊσχύουσες διατάξεις, εφ' όσον δεν έλαβαν άδεια σύμφωνα με τον Ν 1739/1987, υποχρεούνται να υποβάλουν αίτηση για τη χορήγηση άδειας.

3. Η Ευρωπαϊκή πολιτική για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας

3.1 Δεδομένα

Ως ξηρασία ορίζεται η προσωρινή μείωση των διαθέσιμων υδάτινων πόρων, π.χ. μειωμένες βροχοπτώσεις και ως λειψυδρία η ζήτηση νερού που υπερβαίνει τους εκμεταλλεύσιμους υδάτινους πόρους, σε συνθήκες αειφορίας. Η πρόσφατη έκθεση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος «Water resources across Europe - confronting water scarcity and drought: Υδάτινοι πόροι σε ολόκληρη τη Ευρώπη - Αντιμετώπιση της ξηρασίας και λειψυδρίας» (ΕΕΑ Report 2/2009) επισημαίνει ότι η υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων, που πραγματοποιείται σήμερα, αφ' ενός μεν αυξάνει την πιθανότητα σοβαρής λειψυδρίας σε περιόδους ξηρασίας, αφ' ετέρου δε ενισχύει τον κίνδυνο εισχώρησης θαλασσινού νερού στα υπόγεια νερά στις παράκτιες περιοχές. Η έκθεση τονίζει ότι η γεωργία σήμερα χρησιμοποιεί, κατά μέσον όρο, στην Ευρώπη το 24% των αντληθέντων υδάτων, ενώ στη νότια Ευρώπη το ποσοστό αυτό αυξάνεται στο 80%. Συνεπώς, είναι επιτακτική ανάγκη η παροχή φορολογικών κινήτρων και κάθε

είδους βοήθειας, εκπαίδευσης και πληροφόρησης προς τους αγρότες για ορθολογική χρήση του νερού.

3.2 Η Ευρωπαϊκή πολιτική

Η Ευρ. Επιτροπή υιοθέτησε Ανακοίνωση για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας και ξηρασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, COM 2007/414, 18.7.2007. Βασικός στόχος της ανωτέρω Ανακοίνωσης είναι η πλήρης εφαρμογή της Οδηγίας - Πλαίσιο για το νερό 2000/60. Ειδικότεροι στόχοι είναι οι ακόλουθοι:

- Σωστή τιμολόγηση του νερού

- Βελτίωση του σχεδιασμού χρήσης γης

- Το είδος της οικονομικής ανάπτυξης που επιλέγεται να είναι ανάλογο με τη διαθεσιμότητα των υδάτινων πόρων

- Χρηματοδότηση της ορθολογικής χρήσης του νερού.

Ενδεικτικά μέτρα:

Φορολογικά κίνητρα για την προαγωγή συστημάτων που ευνοούν αποδοτικότερη χρήση νερού.

Εκπόνηση Σχεδίων Διαχείρισης των Κινδύνων Ξηρασίας

Χαρτογράφηση περιοχών που διαθέτουν ελάχιστους υδάτινους πόρους και καθορισμός επιπέδων συναγερμού

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ανταλλαγή πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών

Σε εθνικό επίπεδο, κατάρτιση από τα κράτη μέλη, όπου είναι αναγκαίο, Ειδικών Σχεδίων Διαχείρισης της Ξηρασίας, συμπληρωματικά με τα απαιτούμενα από την Οδηγία 2000/60 Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών.

- Σύσταση Παρατηρητηρίου και Συστήματος Έγκαιρης Προειδοποίησης για τα φαινόμενα ξηρασίας. Στόχος η σύσταση του Παρατηρητηρίου από την Ευρ. Επιτροπή έως το 2012. Το Παρατηρητήριο θα περιλαμβάνει δεδομένα και ερευνητικά αποτελέσματα από τα κράτη μέλη. Αντίστοιχα, θα πρέπει τα κράτη μέλη, έως το 2012, να συστήσουν και αυτά Παρατηρητήρια και Συστήματα Έγκαιρης Προειδοποίησης για τα φαινόμενα ξηρασίας.

- Ταμείο Αλληλεγγύης: προσθήκη των φαινομένων ξηρασίας στις χρηματοδοτούμενες δράσεις από το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρ. Ένωσης και παράλληλη ενσωμάτωση των προβλημάτων ξηρασίας στα ετήσια προγράμματα του μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας.

Πρόσθετα έργα υποδομών υδροδότησης:

Αποθεματοποίηση (π.χ. φράγματα, εκτροπή ποταμών)

Μεταφορά υδάτινων πόρων με αυστηρά κριτήρια, εφαρμόζοντας τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη νομοθεσία για το περιβάλλον και με ιδιαίτερη φειδώ, ως τελευταία λύση, δεδομένου ότι υποσκάπτει την αειφορία των οικοσυστημάτων.

Ενίσχυση των λύσεων της αφαιλάτωσης και της επαναχρησιμοποίησης των λυμάτων.

- Προώθηση τεχνολογιών για αποδοτικότερη χρήση υδάτινων πόρων.

- Έργα μείωσης διαρροών δικτύων, οι οποίες φθάνουν έως και 50%.

4. Η αντιμετώπιση των πλημμυρών

Η πολιτική της Ευρ. Ένωσης

Το 2006 η Ευρ. Επιτροπή πρότεινε την Οδηγία για τις πλημμύρες 2007/60, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 26 Νοεμβρίου 2007, ενώ τα κράτη μέλη όφειλαν να την ενσωματώσουν το αργότερο ως τον Νοέμβριο του 2009.

Η Οδηγία ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 31822/1542/Ε103 (ΦΕΚ Β' 1108/21.7.2010) «Αξιολόγηση και διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας».

Σκοπός της Οδηγίας 2007/60 είναι ο καθορισμός πλαισίου για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας καθώς και η μείωση των κινδύνων από τις πλημμύρες στην ανθρώπινη υγεία, το περιβάλλον, την πολιτιστική κληρονομιά και τις οικονομικές δραστηριότητες (άρθ. 1). Ειδικότερα:

Προκαταρκτική αξιολόγηση των κινδύνων πλημμύρας για κάθε ΛΑΠ και για σχετικές παράκτιες περιοχές (άρθ. 4 και 5)

Βάσει της προκαταρκτικής αξιολόγησης τα κράτη μέλη προσδιορίζουν και κατηγοριοποιούν τις περιοχές, για τις οποίες εκτιμούν ότι υπάρχουν σοβαροί ή μη σοβαροί κίνδυνοι πλημμύρας.

Αυτή η εκτίμηση πρέπει να δημοσιεύεται και να επικαιροποιείται κάθε έξι χρόνια.

Για κάθε σενάριο εκτιμώνται η έκταση της πλημμύρας, το βάθος του νερού και η ταχύτητα της ροής.

Οι χάρτες κινδύνου πλημμύρας περιγράφουν τις δυνητικές αρνητικές συνέπειες των πλημμυρών, ήτοι:

- Ενδεικτικός αριθμός κατοίκων που ενδέχεται να πληγούν.
- Τύπος οικονομικής δραστηριότητας στην περιοχή που ενδέχεται να πληγεί.
- Εγκαταστάσεις που ενδέχεται να προκαλέσουν ταχεία ρύπανση σε περίπτωση πλημμύρας (Οδηγίες 96/61 και 2008/1: Ολοκληρωμένη Πρόληψη και Έλεγχος της Ρύπανσης, Παράρτημα Ι).

Τα **Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας** βασίζονται στην Αρχή της αλληλεγγύης ήτοι τα μέτρα που λαμβάνει ένα κράτος μέλος να μην αυξάνουν τους κινδύνους πλημμύρας σε άλλο κράτος μέλος ανάντη ή κατόντη, αλλά με συντονισμό, να βρεθεί κοινά αποδεκτή λύση από τις γειτονικές χώρες. Να καταλήγουν δηλ. τα κράτη στη λήψη κοινών αποφάσεων προς όφελος όλων.

Στην περίπτωση διεθνών περιοχών Λεκανών Απορροής Ποταμών που βρίσκονται μέσα στην Ευρ. Ένωση τα κράτη μέλη καταρτίζουν:

- ένα μόνο διεθνές σχέδιο διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας ή
- μία συντονισμένη δέσμη σχεδίων.

Η Εφαρμογή της Οδηγίας 2007/60 γίνεται σε συντονισμό με την Οδηγία - Πλαίσιο για τα νερά 2000/60, ώστε να αποφεύγεται επικάλυψη διαδικασιών και να επιτυγχάνονται βέλτιστα αποτελέσματα. Ειδικότερα:

- Οι διοικητικές μονάδες εφαρμογής των Οδηγιών είναι οι ίδιες, οι ΛΑΠ.

- Οι αρμόδιοι Φορείς εφαρμογής είναι οι ίδιοι.

- Οι απαιτούμενες εκθέσεις προόδου εφαρμογής των Οδηγιών προς την Ευρ. Επιτροπή συντάσσονται συγχρονισμένα.

Τέλος, στα Σχέδια διαχείρισης των ΛΑΠ μπορούν να περιληφθούν τα σχέδια διαχείρισης κινδύνων πλημμυρών.

Τα κράτη μέλη πρέπει να βασίζονται τις αξιολογήσεις, τους χάρτες και τα σχέδια διαχείρισης σε βέλτιστες πρακτικές και βέλτιστες διαθέσιμες τεχνολογίες που δεν συνεπάγονται υπερβολικό κόστος.

Υφιστάμενα χρηματοδοτικά μέσα

- Κανονισμός 2012/2002 Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρ. Ένωσης (ΕΕ L 311/14.11.2002), ο οποίος ενεργοποιείται σε περιπτώσεις εκτάκτων καταστάσεων μείζονος καταστροφής. Ως μείζον καταστροφή ορίζεται η άμεση ζημία > 3 δισ. ευρώ ή >0,6% Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος.

- Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

- Ταμείο Συνοχής.

- Πρόγραμμα INTERREG, Εδαφικής συνεργασίας.

Δ. Θεσμικό πλαίσιο για τη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων

1. Εισαγωγή

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στοχεύει στη δημιουργία μιας «κοινωνίας της ανακύκλωσης»⁷ που θα επιτύχει:

- Μείωση παραγωγής αποβλήτων και ιδιαίτερα των επικίνδυνων αποβλήτων.
- Τα παραγόμενα απόβλητα να χρησιμοποιούνται ως πόροι με ανάκτηση ή ανακύκλωση.
- Μείωση των αρνητικών επιπτώσεων από τη διαχείριση των αποβλήτων.

2. Γενικό νομοθετικό πλαίσιο

2.1 Βασικές αρχές διαχείρισης αποβλήτων

Οι βασικές αρχές διαχείρισης των αποβλήτων, οι οποίες απορρέουν από την ευρωπαϊκή νομοθεσία και καθορίζουν τις επιλογές των κρατών μελών για τη διαχείριση των αποβλήτων, είναι οι ακόλουθες:

- Αρχή της προστασίας της υγείας και του περιβάλλοντος κατά τη διαχείριση των αποβλήτων.

- Αρχή της ιεράρχησης:

Προτεραιότητα έχει η πρόληψη της παραγωγής αποβλήτων.

7. Α. Καλλία, Το Ευρωπαϊκό Νομικό Πλαίσιο Διαχείρισης Αποβλήτων και η Εφαρμογή του στην Ελλάδα, Νομική Επιθεώρηση «Περιβάλλον και Δίκαιο», τεύχος 4, σελ. 662-676, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2009.

Ακολουθεί η επαναχρησιμοποίηση με ανακύκλωση και ανάκτηση.

Η λιγότερο επιθυμητή μέθοδος είναι η Υγειονομική Ταφή.

- Αρχή της εγγύτητας:

Η διάθεση των αποβλήτων να γίνεται το δυνατόν εγγύτερα στην πηγή παραγωγής τους.

Να μειώνεται κατά, το δυνατόν, η μεταφορά αποβλήτων.

- Αρχή της διάθεσης αποβλήτων στο κράτος που τα παράγει και πάντως, όχι εκτός Ευρ. Ένωσης. Η αρχή αυτή συνδέεται με την αρχή της εγγύτητας.

- Αρχή της ευθύνης αποκατάστασης: ο παραγωγός παραμένει υπεύθυνος μέχρι την τελική αποκατάσταση του περιβάλλοντος στην περιοχή διάθεσης των αποβλήτων.

- Αρχή της πρόβλεψης του κύκλου ζωής του προϊόντος: από το αρχικό στάδιο του σχεδιασμού ενός προϊόντος πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα για την πρόληψη παραγωγής αποβλήτων και για την ανακύκλωσή του.

2.2 Η Οδηγία - Πλαίσιο για τα απόβλητα

Η αρχική Οδηγία 75/442 κωδικοποιήθηκε το 2006 με την Οδηγία 2006/12/ΕΚ, η οποία αντικαταστάθηκε με την Οδηγία - Πλαίσιο 2008/98. Η Οδηγία 75/442/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία 91/156 έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 50910/2727/2003 «Μέτρα και Όροι για τη Διαχείριση των Στερεών Αποβλήτων - Εθνικός και Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης (ΕΣΔΑ)» (ΦΕΚ Β΄ 1909/22.12.2003).

Η Οδηγία - Πλαίσιο 2008/98, η οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με τον Ν 4042/2012, ενοποιεί και εκσυγχρονίζει την υφιστάμενη νομοθεσία. Ειδικότερα:

- Αποσαφηνίζει τους ορισμούς «απόβλητο», «ανακύκλωση», «ανάκτηση» και την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» και καθορίζει τα κριτήρια αποχαρακτηρισμού των αποβλήτων.

- Εισάγει τη «διευρυμένη ευθύνη του παραγωγού». Σύμφωνα με την αρχή αυτή, οι επιχειρήσεις που διαθέτουν προϊόντα στην αγορά, αναλαμβάνουν και την οικονομική ευθύνη για τις δραστηριότητες που αφορούν την πρόληψη, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση ή άλλες μορφές ανάκτησης για τα απόβλητα που παράγονται από τη χρήση των προϊόντων τους. Επίσης, οφείλουν να πληροφορούν το κοινό για τον βαθμό, στον οποίο το προϊόν μπορεί να επαναχρησιμοποιηθεί ή να ανακυκλωθεί.

- Τα κράτη μέλη:

Οφείλουν να ενθαρρύνουν τον σχεδιασμό των προϊόντων, κατά τρόπον ώστε να μειώνονται οι αρνητικές συνέπειες τους στο περιβάλλον και η δημιουργία αποβλήτων κατά τη διαδικασία παραγωγής και χρήσης τους.

Ενθαρρύνουν την ανάπτυξη, παραγωγή και εμπορία προϊόντων που είναι κατάλληλα για πολλαπλές χρήσεις, ανθεκτικά από τεχνική άποψη και αφού καταστούν απόβλητα, κατάλληλα για ορθή και ασφαλή ανάκτηση και διάθεση συμβατή με το περιβάλλον.

- Ιεραρχεί τις μεθόδους διαχείρισης αποβλήτων ως εξής: α) πρόληψη, β) προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση, γ)

ανακύκλωση, δ) άλλου είδους ανάκτηση, π.χ. ανάκτηση ενέργειας και ε) διάθεση.

- Απαιτεί από τα κράτη μέλη: α) να επιλέγουν μεθόδους διαχείρισης που επιφέρουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα από περιβαλλοντικής απόψεως, όπως μεθόδους επεξεργασίας που συνοδεύονται από υψηλά ποσοστά ανάκτησης υλικών ή ενέργειας, β) να καταρτίζουν προγράμματα πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων, τα οποία να λαμβάνουν υπό όψη ολόκληρο τον κύκλο ζωής των προϊόντων και των υλικών.

- Θέτει τους ακόλουθους συγκεκριμένους στόχους στα κράτη μέλη: α) έως το 2020, αύξηση τουλάχιστον στο 50% κατά βάρος της προετοιμασίας για την επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση των υλικών αποβλήτων, όπως το χαρτί, το μέταλλο, το πλαστικό και το γυαλί από νοικοκυριά και ενδεχομένως άλλης προέλευσης, στον βαθμό που τα απόβλητα αυτά είναι παρόμοια με τα απόβλητα των νοικοκυριών, β) έως το 2020 αύξηση τουλάχιστον στο 70% κατά βάρος της προετοιμασίας για την επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση και ανάκτηση άλλων υλικών, συμπεριλαμβανομένων των εργασιών υγειονομικής ταφής, όπου γίνεται χρήση αποβλήτων για την υποκατάσταση άλλων υλικών, μη επικίνδυνων αποβλήτων κατασκευών και καταδαφίσεων, εξαιρουμένων των υλικών που απαντούν στη φύση και τα οποία ορίζονται στην κατηγορία 17 05 04 του καταλόγου αποβλήτων.

- Τα κράτη μέλη οφείλουν να καταρτίσουν ένα ή περισσότερα Σχέδια Διαχείρισης Αποβλήτων (ΣΔΑ), τα οποία μόνα τους ή συνδυασμένα, να καλύπτουν ολόκληρη τη γεωγραφική επικράτεια του κράτους μέλους. Τα ΣΔΑ πρέπει να περιλαμβάνουν:

- ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης διαχείρισης αποβλήτων στην οικεία γεωγραφική ενότητα,
- μέτρα που πρέπει να ληφθούν για τη βελτίωση της προετοιμασίας προς επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση, ανάκτηση και διάθεση των αποβλήτων,
- αξιολόγηση του τρόπου, με τον οποίο το σχέδιο θα υποστηρίξει την υλοποίηση των στόχων και των διατάξεων της νέας Οδηγίας.

Οι ακόλουθες πληροφορίες πρέπει να περιλαμβάνονται στα ΣΔΑ: α) τύπος, ποσότητα και πηγή των παραγόμενων στην επικράτεια αποβλήτων, καθώς και για απόβλητα που είναι πιθανόν να αποσταθούν από ή προς την εθνική επικράτεια, με παράλληλη αξιολόγηση της μεθιλοντικής εξέλιξης των ροών αποβλήτων, β) υφιστάμενα προγράμματα συλλογής αποβλήτων και μεγάλες εγκαταστάσεις διάθεσης και ανάκτησης, καθώς και τυχόν ειδικές ρυθμίσεις για ορυκτέλαια απόβλητα, επικίνδυνα απόβλητα, ή ροές αποβλήτων που ρυθμίζονται από συγκεκριμένες κοινοτικές νομοθετικές πράξεις, γ) αξιολόγηση της ανάγκης για νέα προγράμματα συλλογής, για το κλείσιμο υφιστάμενων εγκαταστάσεων αποβλήτων, για πρόσθετες υποδομές εγκαταστάσεων επεξεργασίας αποβλήτων σύμφωνα με τις αρχές της αυτάρκειας και της εγγύτητας και, εφόσον απαιτείται, για σχετικές επενδύσεις, δ) κριτήρια για τον εντοπισμό τοποθεσιών και τη δυναμικότητα των μελλοντι-

κών εγκαταστάσεων διάθεσης ή των μεγάλων εγκαταστάσεων ανάκτησης, ε) γενικές πολιτικές διαχείρισης αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένων των τεχνολογιών και μεθόδων διαχείρισης αποβλήτων.

2.3 Η Οδηγία για τη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων

2.3.1 Γενικά

Η αρχική **Οδηγία 91/689** συμπληρώθηκε με την Οδηγία 94/31, τον Κανονισμό 166/2006 και με την Οδηγία 2008/98. Η Οδηγία 91/689 ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με: α) την ΚΥΑ 13588/725/2006 (ΦΕΚ Β' 383/28.3.2006 «Μέτρα και όροι για την διαχείριση των επικινδύνων αποβλήτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 91/689/ΕΟΚ», η οποία αντικατέστησε την προηγούμενη σχετική ΚΥΑ 19396/1546/1997, β) την ΚΥΑ 24944/1159/2006 (ΦΕΚ Β' 791), με την οποία εγκρίνονται οι γενικές τεχνικές προδιαγραφές διαχείρισης και γ) την ΚΥΑ 8668/2007 (ΦΕΚ Β' 287/2.3.2007), με την οποία εγκρίνεται ο Εθνικός Σχεδιασμός διαχείρισης ΕΑ «Έγκριση Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων (ΕΣΔΕΑ), σύμφωνα με το άρθ. 5 παρ. Α' ΚΥΑ 13588/725 «Μέτρα, όροι και περιορισμοί για τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων κ.λπ.» (ΦΕΚ Β' 383) και σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του άρθ. 7 παρ. 1 της Οδηγίας 91/156/ΕΚ Οδηγίας. Τροποποίηση της ΚΥΑ 13588/725/2006 «Μέτρα όροι και περιορισμοί για την διαχείριση επικινδύνων αποβλήτων ... κ.λπ.» και της ΚΥΑ 24944/1159/206 «Έγκριση Γενικών Τεχνικών Προδιαγραφών για τη διαχείριση επικινδύνων αποβλήτων ... κ.λπ.».

2.4 Η Οδηγία για την υγειονομική ταφή των αποβλήτων

Η Οδηγία **1999/31** στοχεύει στην πρόληψη ή μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της ταφής αποβλήτων στο περιβάλλον⁸.

Αναφέρεται στις ακόλουθες κατηγορίες αποβλήτων: αστικά, επικίνδυνα, μη επικίνδυνα και αδρανή. Ως χώροι ταφής ορίζονται οι χώροι διάθεσης των αποβλήτων με εναπόθεση των αποβλήτων επί, ή εντός του εδάφους. Για την αποδοχή των αποβλήτων στους χώρους ταφής πρέπει να πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- Τα απόβλητα να υφίστανται επεξεργασία πριν την εναπόθεσή τους στο χώρο ταφής.
- Τα επικίνδυνα απόβλητα να ενταφιάζονται σε ειδικούς χώρους ταφής επικινδύνων αποβλήτων.
- Τα αδρανή απόβλητα να ενταφιάζονται σε ειδικούς χώρους ταφής αποκλειστικά αδρανών υλικών.

Στους χώρους ταφής δεν γίνονται δεκτά τα ακόλουθα απόβλητα: υγρά, εύφλεκτα, εκρηκτικά ή οξειδωτικά, μολυσματικά νοσοκομειακά ή κλινικά, χρησιμοποιημένα ελαστικά πλην εξαιρέσεων καθώς και οιοσδήποτε άλλος τύπος αποβλήτων που δεν ανταποκρίνεται στα κριτήρια που τίθενται στο Παράρτημα ΙΙ της Οδηγίας.

Η Οδηγία 1999/31 ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με την ΚΥΑ 29407/2002 «Μέτρα και όροι για την υγειονομική ταφή των αποβλήτων». Το 2006 εκδόθηκε η ΥΑ 4641/232/2006 (ΦΕΚ Β' 168/13.2.2006), η οποία καθορίζει τις τεχνικές προδιαγραφές μικρών χώρων υγειονομικής ταφής σε νησιά και απομονωμένους οικισμούς.

Οι στόχοι της Ελλάδας για τη μείωση των βιοαποδομήσιμων αποβλήτων, που οδηγούνται προς ταφή, όπως προσδιορίζονται στον Εθνικό Σχεδιασμό Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων, σύμφωνα με το άρθ. 4 ΚΥΑ 29407/3508/2002 (ΦΕΚ Β' 1572) σε εναρμόνιση με τις απαιτήσεις της Οδηγίας 99/31 έχουν ως εξής:

- Το έτος 2013 τα βιοαποδομήσιμα απόβλητα που θα εκτρέπονται και δεν θα οδηγούνται σε ΧΥΤΑ πρέπει να ανέλθουν σε 1.900.000 τόνους.

- Το έτος 2020 τα βιοαποδομήσιμα απόβλητα που θα εκτρέπονται και δεν θα οδηγούνται σε ΧΥΤΑ πρέπει να ανέλθουν σε 2.700.000 τόνους.

2.5 Οδηγία για την καύση των αποβλήτων

Η Οδηγία **2000/76** (ΕΕ L 332/28.12.2000), ρυθμίζει την αποτέφρωση των ακόλουθων ειδών αποβλήτων: α) μη επικινδύνων αστικών απορριμμάτων, β) μη επικινδύνων μη αστικών αποβλήτων (όπως λιματοθήσες, ελαστικά αυτοκινήτων, νοσοκομειακά απόβλητα), γ) επικινδύνων αποβλήτων που δεν υπάγονται στις διατάξεις της Οδηγίας 94/67.

Η Οδηγία αναφέρεται τόσο στις «ειδικευμένες εγκαταστάσεις αποτέφρωσης» όσο και στις «εγκαταστάσεις συνδυασμένης αποτέφρωσης», οι οποίες έχουν βασικό σκοπό την παραγωγή ενέργειας ή υλικών προϊόντων και χρησιμοποιούν ως καύσιμο, κύριο ή βοηθητικό, τα απόβλητα, αφού αυτά πρώτα υποβληθούν σε θερμική επεξεργασία. Καθορίζονται οι οριακές τιμές ατμοσφαιρικών εκπομπών, στο Παράρτημα V της Οδηγίας, οι οποίες αφορούν βαρέα μέταλλα, διοξίνες, φουράνια, μονοξείδιο του άνθρακα, αιωρούμενα σωματίδια, ολικό οργανικό άνθρακα, υδροχλωρίο, υδροφθόριο, διοξείδιο του θείου, μονοξείδιο του αζώτου και διοξείδιο του αζώτου. Για τις εγκαταστάσεις συνδυασμένης αποτέφρωσης οι οριακές τιμές ατμοσφαιρικών εκπομπών καθορίζονται στο Παράρτημα ΙΙ της Οδηγίας. Ειδική αδειοδότηση διάθεσης πρέπει να λαμβάνουν τα λύματα από τον καθαρισμό αερίων καύσης, σύμφωνα με το Παράρτημα VI της Οδηγίας. Προβλέπεται η ενημέρωση και ενεργός συμμετοχή του κοινού. Η διαδικασία αυτή κατοχυρώνεται με τη δημοσιοποίηση των αιτήσεων χορήγησης αδείας για νέες εγκαταστάσεις, ώστε το κοινό να ενημερώνεται έγκαιρα, ώστε να εκφράσει τα σχόλιά του πριν αποφασίσει η αρμόδια αρχή. Συστήματα μέτρησης για την παρακολούθηση των ορίων εκπομπών εγκαθίστανται υποχρεωτικά στις εγκαταστάσεις. Οι υπολογισμοί των εκπομπών γίνονται σύμφωνα με το Παράρτημα ΙΙΙ της Οδηγίας. Η Οδηγία 2000/76/ΕΚ έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 22912/1117/2005 (ΦΕΚ Β' 759) «Μέτρα και όροι για την πρόληψη και τον περιορισμό της ρύπανσης του περιβάλλοντος από την αποτέφρωση των αποβλήτων».

8. Α. Καλλία, Το Νομικό Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Διαχείριση των Αποβλήτων - Η Ελλάδα ενώπιον του ΔΕΚ, Περιοδικό ΕΝΩΠΙΟΝ, τεύχος 43, ΔΣΘ, Ιανουάριος - Φεβρουάριος 2008.

2.6 Κανονισμός για τη μεταφορά των αποβλήτων

Ο Κανονισμός 1013/2006 αντικατέστησε, από τον Ιούλιο του 2007, τον Κανονισμό 259/93. Το Παράρτημα ΙΓ΄ του Κανονισμού 1013/2006 συμπληρώθηκε από τον Κανονισμό 669/2008. Ο νέος Κανονισμός ενσωμάτωσε τις τροποποιήσεις των καταλόγων των αποβλήτων που επισυνάπτονται στη σχετική Σύμβαση της Βασιλείας (1989) καθώς και την αντίστοιχη αναθεώρηση που έκανε το 2001 ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ). Οι εισαγωγές αποβλήτων υπόκεινται στους κανόνες που ισχύουν για τις εξαγωγές αποβλήτων. Με τον Ν 3855/2010 (ΦΕΚ Α΄ 43/16.3.2010) η Ελλάδα κύρωσε την τροποποίηση της Σύμβασης της Βασιλείας.

2.7 Οδηγία για τη διάθεση των PCBs και PCTs

Η Οδηγία 96/59 για την ασφαλή διάθεση των πολυχλωριωμένων διφαινυλίων και τριφαινυλίων. Ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με την ΚΥΑ 7589/731/2000 (ΦΕΚ Β΄ 514/11.4.2000). Η ΚΥΑ 18083/2003 (ΦΕΚ Β΄ 606/15.5.2003) ρυθμίζει τη διάθεση συσκευασιών που περιέχουν PCBs.

2.8 Οδηγία για τη διαχείριση των αποβλήτων από εξορυκτικές βιομηχανίες

Η Οδηγία 2006/21 υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι η διαχείριση των εξορυκτικών αποβλήτων γίνεται με τρόπο που δεν θέτει σε κίνδυνο την ανθρώπινη υγεία, ότι δεν χρησιμοποιούνται μέθοδοι που θα μπορούσαν να βλάψουν το περιβάλλον, ούτε επηρεάζεται αρνητικά το τοπίο και οι τοποθεσίες ιδιαίτερου ενδιαφέροντος και ότι δεν γίνεται εγκατάλειψη, εκφόρτωση ή ανεξέλεγκτη εναπόθεση εξορυκτικών αποβλήτων. Τον Σεπτέμβριο του 2009 πραγματοποιήθηκε η εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας προς την Οδηγία 2006/21 με την έκδοση της ΚΥΑ 39624/2209/Ε103 (ΦΕΚ Β΄ 2076/25.9.2009).

2.9 Οδηγία για τις συσκευασίες και τα απόβλητα συσκευασιών

Η Οδηγία 94/62 (ΕΕ L 365/1.12.1994) τροποποιήθηκε από τις Οδηγίες 2004/12 και 2005/20. Καλύπτει όλες τις συσκευασίες που διατίθενται στην αγορά και όλα τα απορρίμματα συσκευασίας είτε έχουν χρησιμοποιηθεί είτε προέρχονται από βιομηχανίες, εμπόριο, γραφεία, καταστήματα, υπηρεσίες, νοικοκυριά ή οιαδήποτε άλλη πηγή, ανεξάρτητα από τα υλικά, από τα οποία αποτελούνται. Τα κράτη μέλη οφείλουν αφ΄ ενός να λάβουν μέτρα πρόληψης παραγωγής απορριμμάτων συσκευασίας, αφ΄ ετέρου δε να αναπτύξουν συστήματα επαναχρησιμοποίησης των συσκευασιών. Η Οδηγία 94/62 ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με τον Ν 2939/2001, ο οποίος τροποποιήθηκε με τον Ν 3854/2010.

2.10 Εθνικό νομικό πλαίσιο για την ανακύκλωση

Οι ανωτέρω Οδηγίες για τις συσκευασίες και τα απόβλητα συσκευασιών ενσωματώθηκαν στο ελληνικό δίκαιο με τις ακόλουθες διατάξεις:

- Ν 2939/2001 «Συσκευασίες και Εναλλακτική διαχείρισης των συσκευασιών και άλλων προϊόντων - Ίδρυση Εθνικού Οργανισμού Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και

άλλων προϊόντων (ΕΟΕΔΣΑΠ) και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 179/6.8.2001), ο οποίος εναρμονίζει την ελληνική νομοθεσία προς την Οδηγία 94/62 και τροποποιήθηκε με τον Ν 3854/2010 (ΦΕΚ Α΄ 94/23.6.2010) και 4042/2012. Για την εφαρμογή του Ν 2939, όπως ισχύει σήμερα, εκδόθηκαν τα ακόλουθα προεδρικά διατάγματα και εγκρίθηκαν με υπουργικές αποφάσεις τα εξής συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης:

1. Σύστημα Συλλογικής Εναλλακτικής Διαχείρισης «ΣΣΕΔ-ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ» (ΦΕΚ Β΄ 391/4.4.2003).

2. Σύστημα Ανταποδοτικής Ανακύκλωσης. Η «Ανταποδοτική ανακύκλωση» ξεκίνησε τη λειτουργία της το 2009 και δραστηριοποιείται συμπληρωματικά στην εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών σε πανελλαδικό επίπεδο. Στόχος του συστήματος είναι η δημιουργία ολοκληρωμένου συστήματος ανταποδοτικής ανακύκλωσης με τη χρήση εξοπλισμού υψηλής τεχνολογίας για την ανακύκλωση των πλαστικών, μεταλλικών, γυάλινων συσκευασιών και χαρτιού - χαρτονιού, προσφέροντας ανταποδοτικό κίνητρο στους καταναλωτές. Επιπλέον, το σύστημα απογράφει τα συλλεγόμενα εμπορικά - βιομηχανικά απόβλητα συσκευασίας (ΒΕΑΣ) και υλοποιεί ειδικές δράσεις.

3. Σύστημα Συλλογικής Εναλλακτικής Διαχείρισης «Κέντρο Εναλλακτικής Περιβαλλοντικής Διαχείρισης ΑΕ (ΚΕΠΕΔ ΑΕ)». Είναι πανελλαδικής εμβέλειας με πεδίο εφαρμογής τις χρησιμοποιημένες συσκευασίες λιπαντικών ελαίων.

4. Ατομικό σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης συσκευασιών ιδιωτικής ετικέτας και εισαγωγής προϊόντων μεγάλης αλυσίδας σούπερ μάρκετ (ΦΕΚ Β΄ 1108/22.7.2004). Το σύστημα αυτό τοποθετεί αυτόματα μηχανήματα - κέντρα ανταποδοτικής ανακύκλωσης, στα οποία ο καταναλωτής επιστρέφει τις μεταλλικές, πλαστικές, γυάλινες και χάρτινες συσκευασίες και παίρνει ένα εγγυοδοτικό αντίτιμο ή προσφέρει το εγγυοδοτικό αντίτιμο υπέρ γνωστού φιλοanthρωπικού συλλόγου.

5. Σύστημα για τα Χρησιμοποιημένα ελαστικά οχημάτων. Το ΠΔ 109/2004 (ΦΕΚ Α΄ 75/3.2004) ρυθμίζει την εναλλακτική διαχείριση χρησιμοποιημένων ελαστικών οχημάτων. Το Συλλογικό Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Μεταχειρισμένων Ελαστικών ονομάζεται «Eco-Elastica».

6. Σύστημα για τα Λιπαντικά Έλαια. Το ΠΔ 82/2004 ρυθμίζει την εναλλακτική διαχείριση αποβλήτων λιπαντικών ελαίων και εναρμονίζει την ελληνική νομοθεσία με την Οδηγία 87/101, η οποία τροποποίησε την Οδηγία 75/439 περί διαθέσεως χρησιμοποιημένων ορυκτελαίων. Τα απόβλητα λιπαντικών ελαίων (ΑΛΕ) χαρακτηρίζονται ως επικίνδυνα απόβλητα (Παράρτημα απόφ. 2001/118 κεφ. 13). Το Σύστημα Συλλογικής Εναλλακτικής Διαχείρισης Αποβλήτων Λιπαντικών Ελαίων ονομάζεται «Ελληνική Τεχνολογία Περιβάλλοντος ΑΕ - ΕΛΤΕΠΕ ΑΕ».

7. Σύστημα για τα Οχήματα τέλους κύκλου ζωής. Το ΠΔ 116/2004 ρυθμίζει την εναλλακτική διαχείριση των οχημάτων τέλους κύκλου ζωής (ΟΤΚΖ) και εναρμονίζει την ελληνική νομοθεσία με την Οδηγία 2000/53. Το Συλλογικό Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Οχημάτων Ελλάδας ονομάζεται «ΕΔΟΕ ΑΕ».

8. Σύστημα για τις Ηλεκτρικές Στήλες και τους Συσσωρευτές. Αρχικά εκδόθηκε το ΠΔ 115/2004 «Για την εναλλακτική διαχείριση χρησιμοποιημένων ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών. Προγράμματα για την εναλλακτική διαχείριση», το οποίο εναρμόνισε την ελληνική νομοθεσία στις Οδηγίες 91/157, 93/86 και 98/101 για τις ηλεκτρικές στήλες και συσσωρευτές που περιέχουν επικίνδυνες ουσίες. Στη συνέχεια, εκδόθηκε η ΚΥΑ 41624/2057/Ε103/2010 (ΦΕΚ Β' 1625/11.10.2010) «Μέτρα, όροι και πρόγραμμα για την εναλλακτική διαχείριση των αποβλήτων ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών σε συμμόρφωση με τις διατάξεις των Οδηγιών, 2006/66 «Σχετικά με τις ηλεκτρικές στήλες και τους συσσωρευτές και τα απόβλητα ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών και με την κατάργηση της Οδηγίας 91/157» και 2008/103 «Για την τροποποίηση της Οδηγίας 2006/66 σχετικά με τις ηλεκτρικές στήλες και τους συσσωρευτές και τα απόβλητα ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών, όσο αφορά την τοποθέτηση ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών στην αγορά», η οποία κατήργησε το ΠΔ 115/2004.

Στο Συλλογικό Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Φορτών Ηλεκτρικών Στηλών και Συσσωρευτών (ΣΣΕΔΦΗΣΣ), το οποίο έχει μετονομασθεί «ΑΦΗΣΣ». Το ΑΦΗΣΣ έχει καλύψει τους στόχους, που θέτει η Οδηγία 2006/66.

9. Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσσωρευτών «ΣΥΔΕΣΥΣ ΑΕ». Στο Σύστημα συμμετέχουν 254 παραγωγοί και εισαγωγείς συσσωρευτών, οι οποίοι καλύπτουν περίπου το 90% των υπόχρεων διαχειριστών. Τα σημεία συλλογής του συστήματος ανέρχονται σε 6.570 σε όλη τη χώρα. Οι συσσωρευτές νικελίου - καδμίου συλλέγονται και οδηγούνται σε αποθήκες με την κατάλληλη αδειοδότηση και στη συνέχεια εξάγονται στο εξωτερικό προς ανακύκλωση.

10. Σύστημα για τον ηλεκτρικό και ηλεκτρονικό εξοπλισμό. Το ΠΔ 117/2004 ρυθμίζει την εναλλακτική διαχείριση αποβλήτων ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού και τροποποιήθηκε με το ΠΔ 15/2006. Τα ανωτέρω πδ/τα εναρμονίζουν την ελληνική νομοθεσία με τις Οδηγίες 2000/96, 2002/96 και 2003/18 σχετικά με τα απόβλητα ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού και την Οδηγία 2000/95 σχετικά με τον περιορισμό της χρήσης ορισμένων επικινδύνων ουσιών σε είδη ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού. Το συλλογικό σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης αποβλήτων ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ) «Ανακύκλωση συσκευών ΑΕ» ενεργοποιείται σε πανελλαδικό επίπεδο.

11. Σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης φωτιστικών ειδών και λαμπτήρων. Το σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης φωτιστικών ειδών και λαμπτήρων «Φωτοκύκλωση ΑΕ» ξεκίνησε τη λειτουργία του τον Φεβρουάριο του 2009.

12. Απόβλητα εκσκαφών, κατασκευών και κατεδαφίσεων. Για τα απόβλητα εκσκαφών, κατασκευών και κατεδαφίσεων (ΑΕΚΚ) εκδόθηκε η ΚΥΑ 36259/1757/Ε103 «Μέτρα, όροι και πρόγραμμα για την εναλλακτική διαχείριση αποβλήτων από εκσκαφές, κατασκευές και κατεδαφίσεις (ΑΕΚΚ)» (ΦΕΚ Β' 1312/24.8.2010). Μέχρι σήμερα

δεν έχει αδειοδοτηθεί και δεν λειτουργεί σύστημα ανακύκλωσης των ΑΕΚΚ.

2.11 Βιολογική ιλύς από εγκαταστάσεις επεξεργασίας αστικών λυμάτων (ΕΕΛ)

Οι ακόλουθες Οδηγίες ρυθμίζουν τη διαχείριση της βιολογικής ιλύος:

- **Οδηγία 91/271 «Περί επεξεργασίας και διάθεσης των αστικών λυμάτων».** Ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με την ΚΥΑ 5673/400/1997. Ρυθμίζει τη συλλογή, επεξεργασία και διάθεση αστικών λυμάτων και συγκεκριμένων βιομηχανικών υγρών αποβλήτων. Το 92% περίπου του πληθυσμού αιχμής των οικισμών που υποχρεούνται σε συμμόρφωση με την Οδηγία διαθέτουν ΕΕΛ και μπορούν να επεξεργάζονται τα λύματά τους, με συνολική δυναμικότητα κατασκευασμένων ΕΕΛ 13,9 εκ. ισοδύναμο πληθυσμό. Από το σύνολο του ισοδύναμου πληθυσμού των οικισμών προτεραιότητας αποχετεύεται σήμερα ποσοστό της τάξης του 86%. Ειδικότερα, σήμερα λειτουργούν 18 ΕΕΛ οικισμών πρώτης προτεραιότητας και είναι σε διαδικασία κατασκευής μία. Επίσης έχουν κατασκευαστεί 67 ΕΕΛ οικισμών δεύτερης προτεραιότητας (από τις οποίες 4 αδρανούν) και κατασκευάζονται 4 ΕΕΛ, ενώ απομένει να καλυφθούν με υποδομές άλλοι 4 οικισμοί δεύτερης προτεραιότητας. Όσον αφορά στους οικισμούς τρίτης προτεραιότητας, έχουν κατασκευαστεί συνολικά 102 ΕΕΛ (από τις οποίες 20 αδρανούν - λειτουργούν 82) και κατασκευάζονται άλλες 46 που θα ολοκληρωθούν στο άμεσο μέλλον. Σημαντικά προβλήματα παρουσιάζονται όμως από την πληθυσμιακή συντήρηση των υφιστάμενων ΕΕΛ. Ορισμένες είναι αδρανείς ή λειτουργούν με σοβαρές ποιοτικές ανεπάρκειες με αποτέλεσμα να εμφανίζονται οξυμένα προβλήματα σε τοπικό επίπεδο ιδιαίτερα σε οικισμούς μεσαίου μεγέθους ή σε τουριστικές περιοχές, ενώ παράλληλα υπάρχουν αδυναμίες στη διαχείριση των ιλύων που προκύπτουν από ΕΕΛ.

- **Οδηγία 86/278 «για την προστασία του περιβάλλοντος και ειδικότερα του εδάφους, από τη χρήση της ιλύος στη γεωργία».** Ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με την ΚΥΑ 80568/4225/1991. Καθορίζει όρια και θέτει προδιαγραφές, ώστε να αποφεύγονται οι επιβλαβείς επιπτώσεις στο έδαφος, στη γεωργική παραγωγή και στον άνθρωπο από τη χρήση της βιολογικής ιλύος ως εδαφοβελτιωτικό. Οι διατάξεις της ΚΥΑ 80568/4225/1991 και της ΚΥΑ 50910/2727/2003 προωθούν την: α) απ' ευθείας χρήση της βιολογικής ιλύος σε αγροτικές εφαρμογές, β) επανένταξη της βιολογικής ιλύος στο φυσικό περιβάλλον «τραυματισμένων» φυσικών ανάγλυφων, αν η ιλύς είναι σταθεροποιημένη ή έχει υποστεί συνεπεξεργασία με άλλα μη επικίνδυνα βιοαποικοδομήσιμα απόβλητα, όπως το οργανικό κλάσμα των αστικών αποβλήτων (compost), γ) ξήρανση της βιολογικής ιλύος και χρήση αυτής ως καυσίμου ύλης στη βιομηχανία και δ) υγειονομική ταφή της βιολογικής ιλύος, εάν πληροί τα κριτήρια της Απόφασης 2003/33.

Ε. Θεσμικό πλαίσιο προστασίας της Φύσης και της βιοποικιλότητας

1. Εισαγωγή

Η ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων στην Ευρ. Ένωση αποτελεί πρωταρχικό στόχο της ευρωπαϊκής πολιτικής. Η έκθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης «The Economics of Ecosystems and Biodiversity» 2008⁹ εκτιμά ότι ως το έτος 2050, το κόστος απώλειας των λειτουργιών που διεξάγουν και των υπηρεσιών που προσφέρουν τα οικοσυστήματα, θα ανέλθει στο 7% του παγκόσμιου ΑΕΠ. Η πρόσφατη Έκθεση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος¹⁰ 2010 διαπιστώνει ότι μεταξύ των ετών 1996 και 2006, στην Ευρωπαϊκή Ένωση επήλθε μείωση των υγροβιοτόπων κατά 5% και αύξηση κάλυψης του εδάφους με αστικοποίηση, βιομηχανία και υποδομές, κατά 7,9%¹¹.

2. Νομικό Πλαίσιο προστασίας της Φύσης και της βιοποικιλότητας της Ευρ. Ένωσης

2.1 Οδηγία 79/409 για τη διατήρηση των αγρίων πτηνών. Στοχεύει στην προστασία, τη διατήρηση και τη ρύθμιση της εκμετάλλευσης όλων των ειδών πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών. Προβλέπει μέτρα για την προστασία των ενδιαίτημάτων τους. Για τα είδη που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I, τα οποία είναι απειλούμενα ή ευάλωτα σε μετασυστασιακά είδη, τα κράτη μέλη οφείλουν να ανακηρύξουν ως Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) τις πλέον κατάλληλες περιοχές από άποψη αριθμού και έκτασης για να εξασφαλιστεί η επιβίωση και αναπαραγωγή των ειδών. Η Οδηγία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με τις ΚΥΑ 414885/1985 (ΦΕΚ Β΄ 757), 366599/1996 (ΦΕΚ Β΄ 1188) και 294283/1997 (ΦΕΚ Β΄ 68).

2.2 Οδηγία 92/43 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της αυτοφυούς χλωρίδας και άγριας πανίδας. Στοχεύει στη προστασία της βιολογικής ποικιλότητας μέσω της διατήρησης ή αποκατάστασης σε ικανοποιητική κατάσταση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών. Κατά τη λήψη των προστατευτικών μέτρων πρέπει να λαμβάνονται παράλληλα υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες. Τα φυσικά και ημιφυσικά ενδιαίτηματα εκτιμάται ότι είναι περίπου 200 τύποι, ενώ η άγρια πανίδα και τη χλωρίδα περίπου 700 είδη φυτών και ζώων, εξαιρουμένων των πτηνών, που καλύπτονται από την Οδηγία 79/409. Η Οδηγία προβλέπει τη δημιουργία δικτύου Ειδικών Ζωνών Διατήρησης, το δίκτυο Natura 2000, στο οποίο εντάσσονται και οι χαρακτηρισμέ-

νες ως Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ). Η διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών μπορεί να γίνεται, σύμφωνα με τον Ν 2742/1999, από Φορείς Διαχείρισης¹² ή υφιστάμενες δημόσιες υπηρεσίες, ειδικές υπηρεσίες και ΝΠΔΔ ή φορείς που ορίζονται για τον σκοπό αυτό με συμβάσεις διαχείρισης. Με τον Ν 3044/2002 (ΦΕΚ Α΄ 197/27.8.2002) ιδρύθηκαν 26 Περιοχές Προστασίας με Φορέα Διαχείρισης (ΦΔ), που προστέθηκαν στις δύο περιοχές που είχαν ήδη κηρυχθεί ως προστατευόμενες, με βάση τους Ν 1650/1986 και 2742/1999: το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου και το Εθνικό Πάρκο Σχινιά - Μαραθώνα. Ο Ν 3044/2002 περιλαμβάνει και χάρτες με τα εξωτερικά όρια κάθε μίας από τις 25 Περιοχές Προστασίας. Με ΚΥΑ συγκροτήθηκαν τα Διοικητικά Συμβούλια των ΦΔ, τα οποία στελεχώθηκαν στη συνέχεια με υπουργικές αποφάσεις. Οι προστατευόμενες περιοχές διέπονται από κανονισμούς διοίκησης και λειτουργίας, στους οποίους καθορίζονται τα αναγκαία μέτρα οργάνωσης και λειτουργίας των προστατευόμενων αντικειμένων και εξειδικεύονται οι γενικοί όροι και περιορισμοί άσκησης δραστηριοτήτων και εκτέλεσης έργων που καθορίζονται με το νομοθέτημα κήρυξης των περιοχών.

Επίσης, καταρτίζονται πενταετή σχέδια διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Με τα σχέδια αυτά προσδιορίζονται, στο πλαίσιο των γενικότερων όρων και προϋποθέσεων, που τίθενται στα νομοθέτηματα κήρυξης, οι κατευθύνσεις και οι προτεραιότητες για την εφαρμογή των έργων, δράσεων και μέτρων που απαιτούνται για την αποτελεσματική προστασία και διαχείριση των κατά περίπτωση προστατευόμενων αντικειμένων. Τα Σχέδια Διαχείρισης συνοδεύονται από προγράμματα δράσης. Η Οδηγία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με την ΚΥΑ 33318/3028/1998 (ΦΕΚ Β΄ 1289) και με τον Ν 3937/2011 για τη βιοποικιλότητα.

2.3 Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα. Ανταποκρινόμενη η χώρα μας στις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ευρωπαϊκή πολιτική, το 2002 υιοθέτησε την Εθνική Στρατηγική προς τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (ΕΣΑΑ), η οποία έθεσε τις κατευθύνσεις για περιβαλλοντικά βιώσιμες εθνικές πολιτικές, εστιάζοντας σε τρεις άξονες παρέμβασης: τη μείωση των περιβαλλοντικών πιέσεων, τη προώθηση πολιτικής κοινωνικής αλληλεγγύης και την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις τομεακές πολιτικές. Τον Μάρτιο του 2011 στο πλαίσιο προσπάθειας διατήρησης της βιοποικιλότητας ως πολυτίμου και αναντικατάστατου εθνικού κεφαλαίου¹³ υιοθετήθηκε με πρωτοβουλία του ΥΠΕΚΑ ο Ν 3937 «Για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις»¹⁴. Ως βιοποικιλότητα ορίζεται η ποικιλία των εκφάνσεων όλων των μορφών ζωής σε κάθε επίπεδο, από το γενετικό, το επίπεδο των ειδών και των οικοσυστημάτων, μέχρι το επίπεδο του τοπίου. Βασικός στόχος του νόμου είναι η ενσωμάτωση της πολιτικής διατήρησης της βιοποικιλότητας στις τομεακές και αναπτυξιακές πολιτικές της χώρας, ως αναγκαία προϋπόθεση εξασφάλισης της βι-

9. ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/economics/.../teeb_report.pdf

10. www.eea.europa.eu

11. Corine Land Cover Inventory 2010.

12. Δ. Μυλωνόπουλος, Π. Μοίρα, Το θεσμικό πλαίσιο της διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα, ΠερΔικ 2010, σελ. 429, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

13. Βλ. αιτιολογική έκθεση Ν 3937/2011.

14. ΦΕΚ Α΄ 60/31.3.2011.

οποικιότητα και προώθησης του μοντέλου της βιώσιμης ανάπτυξης. Ο Ν 3937/2011 τροποποιεί τον Ν 1650/1986 και δίνει νέες συντονιστικές αρμοδιότητες στην «Επιτροπή Φύση». Ειδικότερα, τα σχέδια δράσης που αφορούν σημαντικά απειλούμενα είδη, καταρτίζονται υπό την εποπτεία των αρμοδίων υπηρεσιών των συναρμόδιων Υπουργείων και εγκρίνονται από τον Υπουργό ΠΕΚΑ ύστερα από **σύμφωνη γνώμη** της Επιτροπής Φύση 2000 (άρθ. 20 παρ. 2α). Ως βασικά εργαλεία διαχείρισης και διατήρησης της βιοποικιότητας προβλέπονται τα ακόλουθα πέντε (5): α) Η **εθνική στρατηγική για τη βιοποικιότητα**, που θα επικαιροποιείται ανά δεκαπενταετία, β) το **αναλυτικό σχέδιο δράσης** που θα επικαιροποιείται ανά πενταετία, γ) η **εθνική απογραφή βιοποικιότητας**, που θα επικαιροποιείται ανά δεκαετία, δ) τα **σχέδια επιστημονικής παρακολούθησης** οικοτόπων και ειδών, που θα επικαιροποιούνται ανά δεκαετία και ε) οι **Κόκκινοι κατάλογοι** απειλούμενων ειδών¹⁵ που θα επικαιροποιούνται ανά πενταετία. Τέλος, σύμφωνα με το άρθ. 16 παρ. 5 Ν 3937, παρέχεται δυνατότητα σε περιπτώσεις εγκλημάτων κατά της βιοποικιότητας, του φυσικού κεφαλαίου και του περιβάλλοντος εν γένει, να παρίσταται ως πολιτικώς ενάγων, με αίτημα την αποκατάσταση των πραγμάτων, όχι μόνο το Δημόσιο, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, στην περιφέρεια των οποίων τελέστηκε το έγκλημα και το Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας, αλλά επιπλέον οι δικηγορικοί σύλλογοι, το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, πανεπιστήμια, άλλοι επιστημονικοί φορείς, φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, μη κυβερνητικές οργανώσεις και φυσικά πρόσωπα, ανεξάρτητα αν έχουν υποστεί περιουσιακή ζημιά.

15. Το 2009 δημοσιεύθηκε από την Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία, με την ενίσχυση του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, επικαιροποιημένη έκδοση του κόκκινου βιβλίου των απειλούμενων ζώων στην Ελλάδα.

Ζ. Θεσμικό πλαίσιο για την περιβαλλοντική ευθύνη

Η Οδηγία 2004/35 για την περιβαλλοντική ευθύνη, η οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με το ΠΔ 148/2009 και τον Ν 4014/2011, έχει στόχο την επίτευξη υψηλότερου επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος. Διαμορφώνει ένα συνολικό πλαίσιο που εγγυάται την προστασία του περιβάλλοντος μέσω της πρόληψης και αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ζημίας, όπου το κόστος δεν θα επιβαρύνει τους φορολογούμενους, αλλά τον «ρυπαίνοντα». Η περιβαλλοντική ευθύνη αναφέρεται σε βλάβες που προκαλούνται στη βιοποικιότητα, στο έδαφος και στα νερά (επιφανειακά και υπόγεια) και καθιστά τον ρυπαντή περιβαλλοντικά και οικονομικά υπεύθυνο έναντι της λήψης των μέτρων πρόληψης και αποκατάστασης της ζημίας και της κάλυψης του κόστους αυτών¹⁶. Παράλληλα, οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να μεριμνούν, ώστε οι επιχειρήσεις να λαμβάνουν και να χρηματοδοτούν οι ίδιες τα αναγκαία μέτρα πρόληψης ή αποκατάστασης, άλλως υποχρεούνται να τα λαμβάνουν οι ίδιες και στη συνέχεια να ανακτούν το κόστος από τον ρυπαίνοντα. Το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας περιορίζεται από τις ακόλουθες εξαιρέσεις: ο φορέας εκμετάλλευσης δεν επωμίζεται το κόστος των δράσεων αποκατάστασης όταν: α) οι ζημίες στο περιβάλλον (από εκπομπή ή συμβάν) «επιτρέπεται» από διοικητικές άδειες (παραχωρημένη νόμιμη εξουσιοδότηση) που εφαρμόζουν κοινοτικά νομοθετικά μέτρα και β) αποδεικνύει ότι δεν είχε πιθανολογηθεί ότι δραστηριότητες θα προκαλούσαν ζημιά σύμφωνα με τις επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις που ήταν διαθέσιμες κατά τον χρόνο που έλαβε χώρα η εκπομπή ή δραστηριότητα.

16. Γ. Μπάλλιας, Προς μία διεύρυνση της αστικής περιβαλλοντικής ευθύνης, Νόμος και Φύση (nomosphysis.org.gr), 2009.





ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

ΑΘΗΝΑ Μαυρομικάλη 23, Τηλ.: 210 3678800 (30 γραμμές), ΑΘΗΝΑ Μαυρομικάλη 2, Τηλ.: 210 3607521,
ΠΕΙΡΑΙΑΣ Φίλωνος 107-109, Τηλ.: 80 111 70 111, ΘΕΣ/ΝΙΚΗ Φράγκων 1, Τηλ.: 2310 532134,
ΠΑΤΡΑ Κανάρη 28-30, Τηλ.: 2610 361600

www.nb.org • e-mail: info@nb.org